

ZÁKON

ze dne 2020

o ochraně práv dětí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o ochraně práv dětí)

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

OCHRÁNCE PRÁV DĚTÍ

Hlava I

Obecná ustanovení

§ 1

Předmět úpravy

Tento zákon upravuje působnost, pravomoci, volbu a podmínky výkonu funkce ochránce práv dětí.

§ 2

Ochránce práv dětí

- (1) Ochránce práv dětí je nezávislý a nestranný orgán, který působí k ochraně a prosazování práv dítěte.
- (2) Dítětem se pro účely tohoto zákona rozumí osoba do dovršení věku 18 let.
V případech
 - a) činnosti orgánů sociálně právní ochrany dětí a osob pověřených výkonem sociálně právní ochrany dětí podle jiného právního předpisu¹,
 - b) žáků škol mimo vyšší odborné školy a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky a osob umístěných ve školských zařízeních podle jiných právních předpisů² nebo využívajících jejich služeb mimo zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, a

¹ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

² Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

- c) osob umístěných ve věznicích nebo zvláštních odděleních pro mladistvé podle jiného právního předpisu³,

se dítětem myslí osoba do dovršení věku 20 let.

- (3) Právy dítěte se pro účely tohoto zákona rozumí práva zaručená dětem podle Listiny základních práv a svobod, Úmluvy o právech dítěte a dalších mezinárodních smluv, které jsou součástí právního řádu, právních předpisů a principů demokratického právního státu a dobré správy.
- (4) Za výkon funkce odpovídá ochránce práv dětí Poslanecké sněmovně.
- (5) Sídlem ochránce práv dětí je Praha. Ochránce může zřizovat pobočky a kontaktní místa tak, aby byla zajištěna jeho přiměřená dostupnost pro děti po celé České republice.

§ 3

Působnost ochránce práv dětí

- (1) Působnost ochránce práv dětí se vztahuje na
- a) správní orgány, kterými se pro účely tohoto zákona rozumí
1. orgány státní správy,
 2. orgány územních samosprávných celků při výkonu jejich působnosti,
 3. fyzické nebo právnické osoby, které vykonávají působnost v oblasti veřejné správy,
- b) právnické osoby a fyzické osoby – podnikatele neuvedené v písmeni a).
- (2) Působnost ochránce práv dětí se nevztahuje na výkon pravomocí Parlamentu, prezidenta republiky, vlády, Nejvyššího kontrolního úřadu, Veřejného ochránce práv a zpravodajských služeb České republiky a na rozhodování Ústavního soudu, soudů, státních zastupitelství a orgánů činných v trestním řízení.
- .

§ 4

Pravomoci ochránce práv dětí

- (3) Ochránce práv dětí za účelem zajištění ochrany práv dětí
- a) monitoruje naplňování práv dítěte, zejména
1. prošetřuje na základě podnětu nebo z vlastní iniciativy jednání orgánů a osob ve své působnosti z hlediska souladu s právy dítěte,
 2. provádí systematické návštěvy míst, kde se nacházejí nebo mohou nacházet děti omezené na svobodě veřejnou mocí nebo v důsledku závislosti na poskytované péči (dále jen "zařízení"),
 3. přispívá k prosazování práva na rovné zacházení s dětmi podle jiného právního předpisu⁴,

³ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

4. sleduje výkon vyhoštění dětí, které jsou cizími státními příslušníky,
 5. sleduje naplňování práv specifických a zranitelných skupin dětí, zejména dětí se zdravotním postižením, dětí odlišného etnického původu a dětí s cizí státní příslušností,
- b) doporučuje systémová opatření ke zlepšení ochrany práv dítěte v České republice,
 - c) podává návrh Ústavnímu soudu na zrušení zákona, jiného právního předpisu nebo jejich části,
 - d) podává žalobu proti rozhodnutí správního orgánu nebo návrh na zrušení opatření obecné povahy nebo jeho části, a
 - e) účastní se soudních řízení týkajících se péče o děti za podmínek stanovených tímto zákonem či jiným právním předpisem.
- (2) Ochránce práv dětí za účelem prosazování práv dětí
- a) spolupracuje s dětmi přímo anebo prostřednictvím organizací působících v oblasti práv dětí,
 - b) zjišťuje názory dětí a podporuje jejich zájem o veřejné otázky,
 - c) systematicky podporuje participaci dětí na všech úrovních státní správy a územní samosprávy,
 - d) organizuje vzdělávací a osvětové akce pro děti, a
 - e) podporuje zvyšování povědomí o právech dítěte ve společnosti.
- (3) Při výkonu své činnosti ochránce spolupracuje se zahraničními a mezinárodními subjekty, které se podílejí na ochraně práv dítěte.
- (4) Ochránce práv dětí soustavně seznamuje veřejnost se svou činností a s poznatky, které z jeho činnosti vplynuly.

Hlava II

Činnost ochránce práv dětí

§ 5

Základní zásady

- (4) Ochránce práv dětí postupuje v souladu s nejlepším zájmem dítěte.
- (5) Ochránce práv dětí při výkonu své působnosti komunikuje s dětmi, zjišťuje jejich názor a umožňuje jim projevit jejich názory. Při komunikaci postupuje s přihlédnutím k jejich věku a rozumové vyspělosti.
- (6) Dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo tyto názory svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti jiných osob. Ochránce práv dětí věnuje náležitou pozornost vyjádření dítěte a bere v úvahu přání a pocity dítěte s přihlédnutím k jeho věku a rozumové

vyspělosti tak, aby nedošlo k ohrožení nebo narušení jeho citového a psychického vývoje.

§ 6

Oprávnění ochránce práv dětí při šetření

- (7) Pro oprávnění ochránce práv dětí vůči správním orgánům platí ustanovení § 15 zákona o Veřejném ochránci práv obdobně.
- (8) Jiné osoby v působnosti ochránce práv dětí jsou povinny mu poskytovat při jeho činnosti součinnost, kterou si vyžádá, v míře přiměřené svým poměrům, a to na své náklady.

§ 7

Vyřizování podnětů

- (9) Každý má právo obrátit se na ochránce práv dětí ve věci porušování nebo ohrožování práv dítěte, která patří do jeho působnosti. Dítě má právo obrátit se na ochránce práv dětí přímo i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za jeho výchovu.
- (10) Podá-li podnět jiná osoba než dítě nebo jeho zákonný zástupce, ochránce práv dětí o podání podnětu dítě a jeho zákonného zástupce vyrozumí, zjistí jejich názor na podnět a přihlédne k němu.
- (11) Podnět k prošetření věci v působnosti ochránce práv dětí lze podat ve lhůtě do 1 roku od skutečnosti, které se podnět týká. Ochránce práv dětí řeší podněty spadající do jeho působnosti, i pokud dítě v průběhu lhůty pro jeho podání nebo v průběhu řešení podnětu dosáhne zletilosti.
- (12) V případě, že podnět spadá do působnosti Veřejného ochránce práv, vyrozumí o tom ochránce práv dětí stěžovatele a podnět postoupí Veřejnému ochránci práv.
- (13) Podněty jsou vyřizovány s největším urychlením. Podnět nesmí být podroben úřední kontrole. Podnět nepodléhá poplatku. Pro náležitosti podnětu a vyřizování podnětu platí ustanovení zákona o Veřejném ochránci práv obdobně.
- (14) Pokud ochránce práv dětí podnět odloží, neprodleně o tom stěžovatele vyrozumí a poučí jej o případném správném postupu ve věci nebo o způsobu, jak jinak může účinně chránit svá práva. Pokud podnět obsahuje skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu, předá je ochránce práv dětí orgánu činnému v trestním řízení.

§ 8

Systematické návštěvy zařízení a sledování vyhoštění

- (15) Ochránce práv dětí provádí systematické návštěvy zařízení. Mezi zařízení patří zejména
 - a) zařízení, v nichž děti vykonávají vazbu, trestní opatření odnětí svobody, ochrannou nebo ústavní výchovu, ochranné léčení anebo zabezpečovací detenci,
 - b) policejní cely, zařízení pro zajištění cizinců a azylová zařízení,
 - c) zařízení sociálních služeb a jiná zařízení poskytující obdobnou péči, zdravotnická a školská zařízení a zařízení sociálně-právní ochrany dětí

- (16) Ochránce práv dětí sleduje zajištění a výkon správního vyhoštění nezletilého cizince a předání nebo průvoz zajištěných nezletilých cizinců a trestního opatření vyhoštění nezletilých cizinců, kteří byli vzati do vyhošťovací vazby nebo kteří vykonávají trestní opatření odnětí svobody.
- (17) Při výkonu pravomocí podle odstavce 1 a 2 postupuje ochránce práv dětí obdobně podle ustanovení zákona o Veřejném ochránci práv.

§ 9

Prosazování rovného zacházení

- (1) Ochránce práv dětí přispívá k prosazování práva na rovné zacházení s dětmi bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor a za tímto účelem
- a) šetří podněty týkající se diskriminace dětí, a
 - b) poskytuje metodickou pomoc při podávání návrhů na zahájení řízení ve věcech podle písmene a).
- (2) Při šetření podnětů podle odstavce 1 písm. a) se obdobně použijí § 6 a 7.

§ 10

Výsledky činnosti ochránce práv dětí

- (18) Po skončení šetření, systematické návštěvy zařízení nebo sledování vyhoštění vypracuje ochránce práv dětí zprávu, ve které uvede svá zjištění a hodnocení,
- (19) Nejistí-li ochránce práv dětí porušení práv dítěte, vyrozumí o tom orgán či osobu, jehož činnost byla posuzována, případně i stěžovatele. V opačném případě popíše zjištěná pochybení a navrhne opatření k nápravě. Navrhovaná opatření k nápravě mohou zahrnovat:
- a) zahájení řízení o přezkoumání rozhodnutí, úkonu nebo postupu správního orgánu, lze-li je zahájit z úřední moci,
 - b) provedení úkonů k odstranění nečinnosti,
 - c) zahájení disciplinárního nebo obdobného řízení,
 - d) zahájení stíhání pro trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt,
 - e) poskytnutí náhrady újmy nebo uplatnění nároku na náhradu újmy,
 - f) změnu interního postupu či pravidel činnosti orgánu či osoby,
 - g) poskytnutí plnění, na které má dítě nárok, nebo
 - h) přijetí jiných opatření k ochraně či prosazení práv dětí.
- (20) Ochránce práv dětí zašle zprávu orgánu či osobě, jejichž činnost byla posuzována, kteří jsou povinni ve stanovené lhůtě, nejpozději však do 30 dnů od doručení zprávy sdělit ochránci práv dětí své stanovisko ke zprávě včetně informace, zda a jaká opatření k nápravě provedl. Pokud ochránce práv dětí shledá tato opatření dostatečnými, vyrozumí o tom orgán či osobu, jejichž činnost byla posuzována, a popřípadě stěžovatele.
- (21) Pokud se orgán či osoba, jejichž činnost byla posuzována, v dané lhůtě nevyjádří nebo přijatá opatření ochránce práv dětí nepovažuje za dostatečná, formuluje ve věci své závěrečné stanovisko. Součástí závěrečného stanoviska mohou

být i doporučení pro osoby, jejichž práva byla dotčena, jak svá práva chránit. Závěrečné stanovisko ochránce práv dětí zašle

- a) orgánu či osobě, jejichž činnost byla posuzována, a tomu, kdo plní funkci jeho zakladatele či zřizovatele, pokud existuje,
 - b) dítěti, jehož se podnět týkal, jeho zákonným zástupcům a stěžovateli, pokud podal podnět k šetření,
 - c) nadřízenému správnímu orgánu,
 - d) věcně a místně příslušnému kontrolnímu orgánu, pokud zjištěné skutečnosti nasvědčují spáchání přestupku či jiné porušení práva, a
 - e) orgánů činnému v trestním řízení, pokud zjištěné skutečnosti nasvědčují spáchání trestného činu.
- (22) Závěrečné stanovisko rovněž může ochránce práv dětí vhodným způsobem zveřejnit, pokud tím nedojde k ohrožení soukromí dítěte, jeho osobnosti a z hlediska jeho dalšího vývoje nepovede k nežádoucím účinkům.

§ 11

Sledování naplňování práv dítěte

- (23) Ochránce práv dětí sleduje naplňování práv dítěte vyplývajících z Úmluvy o právech dítěte a dalších mezinárodních smluv, které jsou součástí právního řádu, zejména
- a) uskutečňováním výzkumů a zpracováváním analýz,
 - b) průběžným sledováním situace a vývoje v oblasti práv dětí a
 - c) vyhodnocováním opatření přijatých k ochraně práv dítěte.
- (24) Orgány a osoby v působnosti ochránce jsou povinny s ochráncem práv dětí spolupracovat a poskytovat mu informace o své činnosti podle § 6.
- (25) Ochránce práv dětí může při sledování naplňování práv dítěte analyzovat a hodnotit činnost i orgánů mimo svou působnost, které jsou povinny mu poskytovat relevantní informace o své činnosti.
- (26) O výsledcích sledování ochránce práv dětí vydává souhrnné či tematické zprávy, ve kterých uvede svá zjištění a hodnocení a případně formuluje doporučení ke zlepšení ochrany práv dětí. Tyto zprávy konzultuje se svým poradním orgánem.

§ 12

Účast v soudních řízeních

- (27) Zjistí-li ochránce práv dětí při své činnosti či na základě jiných důvěryhodných informací, že zákon, jiný právní předpis nebo jeho část jsou v rozporu s ústavním pořádkem či zákonem z hlediska ochrany práv dítěte, je oprávněn podat návrh Ústavnímu soudu na jejich zrušení. Procesní postavení, oprávnění a povinnosti ochránce stanoví jiný právní předpis⁵.
- (28) Zjistí-li ochránce práv dětí při své činnosti či na základě jiných důvěryhodných informací, že práva dítěte jsou porušena na základě rozhodnutí správního orgánu, je oprávněn podat žalobu proti tomuto rozhodnutí, jestliže k jejímu

⁵ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

podání prokáže závažný veřejný zájem. Za stejných podmínek je oprávněn podat návrh na zrušení opatření obecné povahy nebo jeho části. Procesní postavení, oprávnění a povinnosti ochránce stanoví zvláštní právní předpis.⁶

- (29) Zjistí-li ochránce práv dětí při své činnosti či na základě jiných důvěryhodných informací, že jsou práva dítěte ohrožena, může podat návrh na zahájení řízení či vstoupit do již zahájeného řízení ve věcech rodinně-právních, je-li to v nejlepším zájmu dítěte. Procesní postavení, oprávnění a povinnosti ochránce stanoví jiný právní předpis.⁷

§ 13

Systémová doporučení

- (30) Ochránce práv dětí na základě zjištění ze své činnosti formuluje systémová doporučení. Ochránce práv dětí může doporučit vydání, změnu nebo zrušení právního nebo vnitřního předpisu, případně jiné změny a úpravy v činnosti orgánů či osoba ve své působnosti za účelem zlepšení ochrany práv dítěte.
- (31) Před vydáním ochránce práv dětí doporučení konzultuje se svým poradním orgánem.
- (32) Doporučení podává ochránce práv dětí orgánu či osobě, jehož působnosti se týká, a jde-li o zákon, nařízení vlády nebo usnesení vlády, vládě.

§ 14

Vzdělávání a osvěta

- (33) Ochránce práv dětí pořádá vzdělávací akce a vytváří vzdělávací programy a materiály o právech dítěte zejména pro
- a) děti,
 - b) školy a pedagogické pracovníky,
 - c) osoby pracující s dětmi a
 - d) širokou veřejnost.
- (34) Ochránce práv dětí pořádá osvětové a mediální kampaně a šíří povědomí o právech dítěte i dalšími vhodnými způsoby.

§ 15

Spolupráce s Veřejným ochráncem práv

Ochránce práv dětí při své činnosti spolupracuje s Veřejným ochráncem práv a vzájemně si vyměňují informace nutné pro výkon své působnosti.

§ 16

Informování o činnosti

- (35) Ochránce práv dětí podává každoročně do 31. března Poslanecké sněmovně souhrnnou písemnou zprávu o své činnosti za předchozí kalendářní rok. Zprávu také zasílá Senátu, prezidentu republiky, vládě, ministerstvům a jiným správním úřadům

⁶ Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

s celostátní působností a vhodným způsobem ji zveřejňuje. Souhrnná písemná zpráva o činnosti zahrnuje zejména:

- a) informaci o činnosti ochránce práv dětí,
 - b) zprávu o jednotlivých věcech, v nichž nebylo dosaženo dostatečných opatření k nápravě,
 - c) doporučení ke změně právních předpisů.
- (36) Poslanecká sněmovna projednává zprávy a informace předložené ochráncem práv dětí. Ochránce práv dětí je oprávněn zúčastnit se schůze Poslanecké sněmovny anebo jejího orgánu, jedná-li se o věcech týkajících se jeho působnosti, i když schůze nebo její část byla prohlášena za neveřejnou. Požádá-li o slovo, bude mu uděleno.
- (37) Ochránce práv dětí vhodným způsobem zveřejňuje
- a) zprávy ze svých šetření včetně závěrečných stanovisek,
 - b) zprávy s výsledky svých výzkumů,
 - c) systémová a jiná doporučení.

Hlava III

Volba a výkon funkce ochránce práv dětí

§ 17

Podmínky volby ochránce práv dětí

- (38) Ochránce práv dětí je volen Poslaneckou sněmovnou na funkční období 6 let z kandidátů, z nichž po dvou navrhuje prezident republiky a po dvou Senát; shodné návrhy jsou přípustné. Tutéž osobu lze zvolit ochráncem práv dětí zvolit nejvýše na dvě po sobě jdoucí funkční období.
- (39) Ochráncem práv dětí může být zvolen každý občan České republiky, jehož odbornost a morální vlastnosti dávají záruku, že bude funkci řádně zastávat, který nejpozději v den volby dosáhl věku 30 let a nejméně 5 let působil v oblasti ochrany práv dětí.
- (40) Návrhy kandidátů na ochránce práv dětí mohou předkládat Senátu a prezidentu republiky organizace sdružující děti a organizace prosazující práva dítěte, které v této oblasti působí nejméně 5 let; každého kandidáta musí podpořit nejméně 5 těchto organizací. Návrhy lze předložit do 15 dnů ode dne zveřejnění výzvy předsedy Senátu nebo prezidenta republiky k předložení návrhů. Kandidáti jsou voleni Senátem nebo vybírání prezidentem republiky z předložených návrhů.

§ 18

Podmínky výkonu funkce ochránce práv dětí

- (41) Funkce ochránce práv dětí je neslučitelná s funkcí prezidenta republiky, poslance, senátora, soudce, Veřejného ochránce práv, jakož i s jakoukoliv činností ve veřejné správě.
- (42) Ochránce práv dětí je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl při výkonu funkce, a to i po ukončení výkonu funkce, pokud zákon nestanoví jinak.
- (43) Pro další podmínky výkonu funkce ochránce práv dětí se zákon o Veřejném ochránci práv použije obdobně.

§ 19

Kancelář ochránce práv dětí

- (44) Úkoly spojené s odborným, organizačním a technickým zabezpečením činnosti ochránce práv dětí plní Kancelář ochránce práv dětí (dále jen „Kancelář“), která je organizační složkou státu. Podrobnosti o organizaci a úkolech Kanceláře upravuje statut, který vydá ochránce práv dětí.
- (45) Zaměstnanci Kanceláře vykonávají úkoly v působnosti ochránce práv dětí. Jsou povinni zachovávat mlčenlivost ve stejné míře jako ochránce práv dětí.
- (46) Výdaje na činnost ochránce práv dětí a jeho Kanceláře jsou hrazeny ze samostatné kapitoly státního rozpočtu.
- (47) Platové poměry zaměstnanců Kanceláře se řídí právními předpisy o platových poměrech zaměstnanců orgánů státní správy.

§ 20

Spolupráce ochránce práv dětí s dětmi

- (48) Ochránce práv dětí při své činnosti spolupracuje s dětmi.
- (49) Ochránce práv dětí za účelem spolupráce s dětmi zřizuje poradní orgán, se kterým konzultuje svou dosavadní i budoucí činnost a výstupy. Členy poradního orgánu jsou děti, které jsou jmenovány ochráncem práv dětí tak, aby složení poradního orgánu odráželo regionální, národnostní, sociální a kulturní složení obyvatelstva České republiky. Podrobnosti o organizaci a úkolech poradního orgánu upravuje jeho statut, který vydá ochránce práv dětí.

Hlava IV

Přechodné ustanovení

§ 21

Záležitosti spadající do působnosti ochránce práv dětí, které jsou šetřeny ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona předmětem činnosti Veřejného ochránce práv, zůstávají v jeho působnosti a budou jím dokončeny v souladu se zákonem o Veřejném ochránci práv.

ČÁST DRUHÁ

Změna občanského soudního řádu

§ 22

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 328/1991 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb., zákona č. 152/1994 Sb., zákona č. 216/1994 Sb., zákona č. 84/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 247/1995 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 31/1996 Sb., zákona č. 142/1996 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 269/1996 Sb., zákona č. 202/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 2/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 46/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 130/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 204/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 137/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 276/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 491/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 153/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 340/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 554/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 628/2004 Sb., zákona č. 59/2005 Sb., zákona č. 170/2005 Sb., zákona č. 205/2005 Sb., zákona č. 216/2005 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 133/2006 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 135/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 216/2006 Sb., zákona č. 233/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., zákona č. 308/2006 Sb., zákona č. 315/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 104/2008 Sb., zákona č. 123/2008 Sb., zákona č. 126/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 259/2008 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 295/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 384/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 198/2009 Sb., zákona č. 218/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 285/2009 Sb., zákona č. 286/2009 Sb., zákona č. 420/2009 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 48/2010 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 409/2010 Sb., zákona č. 69/2011 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 80/2011 Sb., zákona č. 139/2011 Sb., zákona č. 186/2011 Sb., zákona č. 188/2011 Sb., zákona č. 218/2011 Sb., zákona č. 355/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 147/2012 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 202/2012 Sb., zákona č. 334/2012 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 369/2012 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 404/2012 Sb., zákona č. 45/2013 Sb., zákona č. 241/2013 Sb., zákona č. 293/2013 Sb., zákona č. 252/2014 Sb., zákona č. 87/2015 Sb., zákona č. 139/2015 Sb., zákona č. 164/2015 Sb., zákona č. 205/2015 Sb., zákona č.

375/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 222/2017 Sb., zákona č. 258/2017 Sb., zákona č. 291/2017 Sb., zákona č. 296/2017 Sb., zákona č. 365/2017 Sb., zákona č. 287/2018 Sb., zákona č. 307/2018 Sb., zákona č. 111/2019 Sb. a zákona č. 227/2019 Sb., se mění takto:

Za § 35a vkládá nový § 35b, který zní:

„§ 35b

- (50) V zákonem stanovených případech může ochránce práv dětí podat návrh na zahájení řízení nebo vstoupit do občanského soudního řízení. Ochránce práv dětí může jednáním před soudem pověřit zaměstnance Kancelář ochránce práv dětí.
- (51) Ochránce práv dětí nebo pověřený zaměstnanec Kancelář ochránce práv dětí jsou v takovém řízení oprávněni ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník právního poměru.“

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

§ 23

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění zákona č. 590/1992 Sb., zákona č. 37/1993 Sb., zákona č. 160/1993 Sb., zákona č. 307/1993 Sb., zákona č. 241/1994 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 306/1997 Sb., zákona č. 93/1998 Sb., zákona č. 225/1999 Sb., zákona č. 356/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 133/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 159/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 238/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 411/2000 Sb., zákona č. 116/2001 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 263/2002 Sb., zákona č. 265/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 518/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 453/2003 Sb., zákona č. 53/2004 Sb., zákona č. 167/2004 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 381/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 24/2006 Sb., zákona č. 70/2006 Sb., zákona č. 81/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 161/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 214/2006 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 405/2006 Sb., zákona č. 585/2006 Sb., zákona č. 152/2007 Sb., zákona č. 181/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 270/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 382/2008 Sb., zákona č. 479/2008 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 303/2009 Sb., zákona č. 326/2009 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 177/2011 Sb., zákona č. 180/2011 Sb., zákona č. 220/2011 Sb., zákona č. 263/2011 Sb., zákona č. 329/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 348/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 366/2011

Sb., zákona č. 367/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 428/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 403/2012 Sb., zákona č. 274/2013 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 313/2013 Sb., zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., zákona č. 64/2014 Sb., zákona č. 136/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 251/2014 Sb., zákona č. 267/2014 Sb., zákona č. 332/2014 Sb., zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 317/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 137/2016 Sb., zákona č. 190/2016 Sb., zákona č. 213/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 24/2017 Sb., zákona č. 99/2017 Sb., zákona č. 148/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 195/2017 Sb., zákona č. 203/2017 Sb., zákona č. 259/2017 Sb., zákona č. 310/2017 Sb., zákona č. 92/2018 Sb., zákona č. 335/2018 Sb., zákona č. 111/2019 Sb., zákona č. 164/2019 Sb., zákona č. 228/2019 Sb. a zákona č. 315/2019 Sb., se mění takto:

1. V § 14 odst. 3 písmeno l) zní:

„l) Veřejnému ochránci práv a ochránci práv dětí informace, které si vyžádají v souvislosti s šetřením podle zvláštního zákona,“.

2. V § 36 se za písm. u) vkládá písm. v), které zní:

v) ochránce práv dětí Kancelář ochránce práv dětí,“.

Dosavadní písmena v) až zk) se označují jako písmena w) až zl).

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

§ 24

V § 3 odst. 1 písm. b) bodě 8 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 190/2016 Sb. a zákona č. 24/2017 Sb., se slova „Veřejný ochránce práv a zástupce Veřejného ochránce práv,“ nahrazují slovy „Veřejný ochránce práv, zástupce Veřejného ochránce práv a ochránce práv dětí,“.

ČÁST PÁTÁ

Změna zákona o pojistném na veřejné zdravotní pojištění

§ 25

V § 23 odst. 6 zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění zákona č. 381/2005 Sb., písmeno g) zní:

„g) Veřejnému ochránci práv a ochránci práv dětí informace, které si vyžádají v souvislosti s šetřením podle zvláštního zákona,“.

ČÁST ŠESTÁ

Změna zákona o Ústavním soudu

§ 26

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 331/1993 Sb., zákona č. 236/1995 Sb., zákona č. 77/1998 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 48/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 114/2003 Sb., zákona č. 83/2004 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., zákona č. 234/2006 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 275/2012 Sb., zákona č. 404/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 90/2017 Sb., zákona č. 173/2018 Sb., zákona č. 111/2019 Sb. a zákona č. 277/2019 Sb., se mění takto:

1. V § 64 odst. 1 se za písmeno e) se místo tečky doplňuje „; a“ a doplňuje se nové písmeno f), které zní:
„f) ochránce práv dětí.“
2. V § 64 odst. 2 se za písmeno f) se vkládá nové písmeno g), které zní:
„g) ochránce práv dětí,“.
Dosavadní písmena g) až j) se označují jako písmena h) až k).
3. V § 69 odst. 3 se za slova „Veřejnému ochránci práv“ vkládají slova „a ochránci práv dětí“.

ČÁST SEDMÁ

Změna zákona o státní sociální podpoře

§ 27

V § 64 odst. 4 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 381/2005 Sb., zákona č. 366/2011 Sb. a zákona č. 64/2014 Sb., se za slovo „práv“ vkládají slova „a ochránci práv dětí“.

ČÁST OSMÁ

Změna zákona o důchodovém pojištění

§ 28

V § 5 odst. 1 písm. i) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 181/2007 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 190/2016 Sb. a

zákona č. 24/2017 Sb. se slova „Veřejný ochránce práv a zástupce Veřejného ochránce práv,“ nahrazují slovy „Veřejný ochránce práv, zástupce Veřejného ochránce práv a ochránce práv dětí,“.

ČÁST DEVÁTÁ

Změna zákona o veřejném zdravotním pojištění

§ 29

V § 8 odst. 2 písm. h) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 261/2007 Sb., se slova „Veřejného ochránce práv a zástupce Veřejného ochránce práv“ nahrazují slovy „Veřejný ochránce práv, zástupce Veřejného ochránce práv a ochránce práv dětí“.

ČÁST DESÁTÁ

Změna zákona o pobytu cizinců na území České republiky

§ 30

V § 178d zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění zákona č. 427/2010 Sb. a zákona č. 303/2013 Sb., se za odst. 2 doplňuje odst. 3, který zní:

„(3) Stejně policie postupuje vůči ochránci práv dětí a zaměstnancům Kanceláře ochránce práv dětí v případě zajištění a výkonu správního vyhoštění nezletilých cizinců a předání nebo průvoz zajištěných nezletilých cizinců a trestního opatření vyhoštění nezletilých cizinců, kteří byli vzati do vyhošťovací vazby nebo kteří vykonávají trestní opatření odnětí svobody.“

ČÁST JEDENÁCTÁ

Změna zákona o Veřejném ochránci práv

§ 31

Zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění zákona č. 265/2001 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 626/2004 Sb., zákona č. 381/2005 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 314/2008 Sb., zákona č. 198/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 427/2010 Sb., zákona č. 303/2011 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 198/2017 Sb. a zákona č. 365/2017 Sb., se mění takto:

1. V § 1 odst. 4 písm. c) se slova „zdravotnická zařízení a zařízení sociálně-právní ochrany dětí“ nahrazují slovy „a zdravotnická zařízení“.
2. V § 1 odst. 9 se za slova „Nejvyšší kontrolní úřad,“ vkládají slova „na ochránce práv dětí,“.
3. V § 3 odst. 1 se slova „a soudce“ nahrazují slovy „, soudce a ochránce práv dětí“.

4. V § 13 se dosavadní text označuje jako odstavec 1 a doplňuje se odstavec 2, který zní:

„(2) Spadá-li podnět do působnosti ochránce práv dětí, vyrozumí o tom ochránce stěžovatele a podnět postoupí ochránci práv dětí.“.

ČÁST DVANÁCTÁ

Změna zákona o sociálně-právní ochraně dětí

§ 32

V § 51 odst. 5 písm. e) zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 381/2005 Sb., se slova „Veřejnému ochránci práv“ nahrazují slovy „ochránci práv dětí“.

ČÁST TŘINÁCTÁ

Změna zákona o rozpočtových pravidlech

§ 33

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění zákona č. 493/2000 Sb., zákona č. 141/2001 Sb., zákona č. 187/2001 Sb., zákona č. 320/2001 Sb., zákona č. 450/2001 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 479/2003 Sb., zákona č. 186/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 482/2004 Sb., zákona č. 1/2005 Sb., zákona č. 127/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 546/2005 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 130/2006 Sb., zákona č. 138/2006 Sb., zákona č. 140/2006 Sb., zákona č. 230/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., zákona č. 174/2007 Sb., zákona č. 218/2007 Sb., zákona č. 270/2007 Sb., zákona č. 26/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 109/2009 Sb., zákona č. 154/2009 Sb., zákona č. 214/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 417/2009 Sb., zákona č. 421/2009 Sb., zákona č. 139/2010 Sb., zákona č. 199/2010 Sb., zákona č. 427/2010 Sb., zákona č. 30/2011 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 366/2011 Sb., zákona č. 370/2011 Sb., zákona č. 428/2011 Sb., zákona č. 456/2011 Sb., zákona č. 457/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 465/2011 Sb., zákona č. 171/2012 Sb., zákona č. 407/2012 Sb., zákona č. 501/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 25/2015 Sb., zákona č. 320/2015 Sb., zákona č. 357/2015 Sb., zákona č. 128/2016 Sb., zákona č. 135/2016 Sb., zákona č. 264/2016 Sb., zákona č. 24/2017 Sb., zákona č. 59/2017 Sb. zákona č. 203/2017 Sb., zákona č. 367/2017 Sb., zákona č. 92/2018 Sb., zákona č. 367/2019 Sb. a zákona č. 214/2020 Sb., se mění takto:

1. V § 8 odst. 3 se za slova „Kancelář Veřejného ochránce práv“ doplňují slova „, Kancelář ochránce práv dětí“
2. V § 8 odst. 4 se za slova „Kancelář Veřejného ochránce práv“ doplňují slova „, Kancelář ochránce práv dětí“
3. V § 24 odst. 8 se za slova „Kancelář Veřejného ochránce práv“ doplňují slova „, Kancelář ochránce práv dětí“

ČÁST ČTRNÁCTÁ

Změna zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

§ 34

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění zákona č. 492/2000 Sb., zákona č. 229/2001 Sb., zákona č. 320/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 280/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 354/2003 Sb., zákona č. 480/2003 Sb., zákona č. 41/2004 Sb., zákona č. 218/2004 Sb., zákona č. 217/2005 Sb., zákona č. 359/2005 Sb., zákona č. 22/2006 Sb., zákona č. 140/2006 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 139/2008 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 457/2008 Sb., zákona č. 153/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 457/2011 Sb., zákona č. 18/2012 Sb., zákona č. 239/2012 Sb., zákona č. 407/2012 Sb., zákona č. 503/2012 Sb., zákona č. 311/2013 Sb., zákona č. 86/2015 Sb., zákona č. 320/2015 Sb., zákona č. 375/2015 Sb., zákona č. 51/2016 Sb., zákona č. 135/2016 Sb., zákona č. 185/2016 Sb., zákona č. 192/2016 Sb., zákona č. 264/2016 Sb., zákona č. 55/2017 Sb., zákona č. 65/2017 Sb., zákona č. 104/2017 Sb. a zákona č. 118/2020 Sb., se mění takto:

1. V § 3 odst. 1 se za slova „Kancelář Veřejného ochránce práv,“ vkládají slova „Kancelář ochránce práv dětí,“.
2. V § 49 odst. 5 se slova „a Kancelář Veřejného ochránce práv,“ nahrazují slovy „Kancelář Veřejného ochránce práv a Kancelář ochránce práv dětí“.

ČÁST PATNÁCTÁ

Změna zákona o ochraně veřejného zdraví

§ 35

V § 89 odst. 1 písm. i) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění zákona č. 381/2005 Sb., se za slovo „práv“ vkládají slova „a ochránce práv dětí“.

ČÁST ŠESTNÁCTÁ

Změna soudního řádu správního

§ 36

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění zákona č. 192/2003 Sb., zákona č. 22/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 127/2005 Sb., zákona č. 350/2005 Sb., zákona č. 357/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 159/2006 Sb., zákona č. 165/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 216/2008 Sb., zákona č. 301/2008 Sb., zákona č. 314/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 320/2009 Sb., zákona č. 118/2010 Sb., nálezu Ústavního soudu,

vyhlášeného pod č. 294/2010 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 130/2011 Sb., zákona č. 303/2011 Sb., zákona č. 275/2012 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 87/2015 Sb., zákona č. 375/2015 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 322/2016 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 222/2017 Sb., zákona č. 225/2017 Sb., zákona č. 365/2017 Sb., zákona č. 38/2019 Sb., zákona č. 111/2019 Sb. a zákona č. 176/2019 Sb., se mění takto:

1. V § 66 odstavec 3 zní:

„(3) Žalobu jsou oprávněni podat Veřejný ochránce práv nebo ochránce práv dětí, jestliže k jejímu podání prokáží závažný veřejný zájem.“.

2. V § 101a se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

„(2) Návrh na zrušení opatření obecné povahy nebo jeho částí je oprávněn podat ochránce práv dětí, jestliže k jeho podání prokáže závažný veřejný zájem.“.

Dosavadní odstavce 2 a 3 se označují jako odstavce 3 a 4.

ČÁST SEDMNÁCTÁ

Změna zákona o zaměstnanosti

§ 37

V § 25 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, písmeno m) zní:

„m) Veřejným ochráncem práv, zástupcem Veřejného ochránce práv nebo ochráncem práv dětí,“.

ČÁST OSMNÁCTÁ

Změna zákona o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti

§ 38

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění zákona č. 119/2007 Sb., zákona č. 177/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 32/2008 Sb., zákona č. 124/2008 Sb., zákona č. 126/2008 Sb., zákona č. 250/2008 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 255/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 181/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 204/2015 Sb., zákona č. 375/2015 Sb., zákona č. 135/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 205/2017 Sb., zákona č. 256/2017 Sb., zákona č. 35/2018 Sb., zákona č. 277/2019 Sb. a zákona č. 46/2020 Sb., se mění takto:

1. V § 58 odst. 1 písmeno d) zní:

„d) Veřejný ochránce práv, zástupce Veřejného ochránce práv a ochránce práv dětí,“.

2. V § 63 odst. 3 písm. a) se za slova „zástupce Veřejného ochránce práv“ vkládají slova „, ochránce práv dětí“.

ČÁST DEVATENÁCTÁ

Změna zákona o sociálních službách

§ 39

V § 89 odst. 6 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění zákona č. 206/2009 Sb. a zákona č. 303/2013 Sb., se slova „a Veřejnému ochránci práv“ nahrazují slovy „, Veřejnému ochránci práv a ochránci práv dětí“.

ČÁST DVACÁTÁ

Změna zákona o střetu zájmů

§ 40

Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění zákona č. 216/2008 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 350/2009 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 503/2012 Sb., zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 190/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 302/2016 Sb., zákona č. 14/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 112/2018 Sb. a nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 149/2020 Sb., se mění takto:

1. V § 2 odst. 1 se za písmeno m) vkládá nové písmeno n), které zní:

„n) ochránce práv dětí,“.

Dosavadní písmena n) až q) se označují jako písmena o) až r).

2. V § 5 odst. 3 písm. c) se slova „a v Kanceláři Veřejného ochránce práv“ nahrazují slovy: „, v Kanceláři Veřejného ochránce práv a v Kanceláři ochránce práv dětí“.

3. V § 14a odst. 2 se za písmeno g) vkládá nové písmeno h), které zní:

„h) Kancelář ochránce práv dětí, jde-li o veřejné funkcionáře uvedené v § 2 odst. 1 písm. n) a § 2 odst. 2 písm. d), jsou-li u ní zaměstnání,“.

Dosavadní písmena h) až q) se označují jako písmena i) až r).

ČÁST DVACÁTÁ PRVNÍ

Změna zákona o nemocenském pojištění

§ 41

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění zákona č. 585/2006 Sb., zákona č. 181/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 239/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 479/2008 Sb., zákona č. 2/2009 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 302/2009 Sb., zákona č. 303/2009 Sb.,

zákona č. 362/2009 Sb., zákona č. 157/2010 Sb., zákona č. 166/2010 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 180/2011 Sb., zákona č. 263/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., zákona č. 1/2012 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 169/2012 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., zákona č. 64/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 267/2014 Sb., zákona č. 332/2014 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 14/2015 Sb., zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 204/2015 Sb., zákona č. 317/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 190/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 24/2017 Sb., zákona č. 99/2017 Sb., zákona č. 148/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 195/2017 Sb., zákona č. 259/2017 Sb., zákona č. 310/2017 Sb., zákona č. 92/2018 Sb., zákona č. 335/2018 Sb., zákona č. 111/2019 Sb., zákona č. 164/2019 Sb., zákona č. 277/2019 Sb. a zákona č. 315/2019 Sb., se mění takto:

1. V § 5 písm. a) bodě 10 se slova „Veřejný ochránce práv a zástupce Veřejného ochránce práv,“ nahrazují slovy „Veřejný ochránce práv, zástupce Veřejného ochránce práv a ochránce práv dětí,“.
2. V § 92 odst. 2 se za písmeno m) vkládá nové písmeno n), které zní:
„n) ochránce práv dětí Kancelář ochránce práv dětí,“.
Dosavadní písmena n) až z) se označují jako písmena o) až za).

ČÁST DVACÁTÁ DRUHÁ

Změna zákoníku práce

§ 42

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 585/2006 Sb., zákona č. 181/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 362/2007 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 116/2008 Sb., zákona č. 121/2008 Sb., zákona č. 126/2008 Sb., zákona č. 294/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 382/2008 Sb., zákona č. 286/2009 Sb., zákona č. 320/2009 Sb., zákona č. 326/2009 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 427/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 180/2011 Sb., zákona č. 185/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 367/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 466/2011 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 385/2012 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 155/2013 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 101/2014 Sb., zákona č. 182/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 205/2015 Sb., zákona č. 298/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 264/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 460/2016 Sb., zákona č. 93/2017 Sb., zákona č. 99/2017 Sb., zákona č. 148/2017 Sb., zákona č. 202/2017 Sb., zákona č. 203/2017 Sb., zákona č. 206/2017 Sb., zákona č. 222/2017 Sb., zákona č. 292/2017 Sb., zákona č. 310/2017 Sb., zákona č. 181/2018 Sb., zákona č. 333/2018 Sb., zákona č. 32/2019 Sb., zákona č. 358/2019 Sb. a zákona č. 366/2019 Sb., se mění takto:

1. V § 124 odst. 3 se za slova „vedoucí Kanceláře Veřejného ochránce práv,“ vkládají slova „vedoucí Kanceláře ochránce práv dětí“.
 2. V § 303 odst. 1 písm. b) se za bod 11 vkládá nový bod 12, který zní:
„12. Kanceláři ochránce práv dětí,“.
- Dosavadní body 12 až 19 se označují jako body 13 až 20.

ČÁST DVACÁTÁ TŘETÍ

Změna zákona o výkonu zabezpečovací detence

§ 43

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 204/2015 Sb., zákona č. 250/2016 Sb. a zákona č. 111/2019 Sb., se mění takto:

1. V § 8 odst. 4 se za slova „Veřejným ochráncem práv“ vkládají slova „, ochráncem práv dětí“.
2. V § 8 odst. 5 se za slova „Veřejnému ochránci práv“ vkládají slova „, ochránci práv dětí“.
3. V § 9 odst. 3 se za slova „Veřejným ochráncem práv,“ vkládají slova „, ochráncem práv dětí“.
4. V § 15 odst. 3 se za slova „Veřejného ochránce práv“ vkládají slova „, ochránce práv dětí“.

ČÁST DVACÁTÁ ČTVRTÁ

Změna zákona o pojišťovnictví

§ 44

V § 128 odst. 1 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 304/2016 Sb., zákona č. 56/2017 Sb. a zákona č. 183/2017 Sb., se za písmeno h) vkládá nové písmeno i), které zní:

„i) ochránce práv dětí v souvislosti s šetřením podle zákona upravujícího jeho působnost,“.

Dosavadní písmena i) až o) se označují jako písmena j) až p).

ČÁST DVACÁTÁ PÁTÁ

Změna daňového řádu

§ 45

V § 53 odst. 1 písm. k) zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, se za slovo „práv“ vkládají slova „,nebo ochránci práv dětí“.

ČÁST DVACÁTÁ ŠESTÁ

Změna zákona o zdravotních službách

§ 46

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění zákona č. 167/2012 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 437/2012 Sb., zákona č. 66/2013 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 60/2014, zákona č. 205/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 126/2016 Sb., zákona č. 147/2016 Sb., zákona č. 189/2016 Sb., zákona č. 192/2016 Sb., zákona č. 264/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 65/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 193/2017 Sb., zákona č. 206/2017 Sb., zákona č. 251/2017 Sb., zákona č. 290/2017 Sb., zákona č. 44/2019 Sb., zákona č. 45/2019 Sb., zákona č. 111/2019 Sb., zákona č. 255/2019 Sb., zákona č. 262/2019 Sb., zákona č. 277/2019 Sb. a zákona č. 165/2020 Sb., se mění takto:

1. V § 45 odst. 3 písm. b) se za slova „Veřejnému ochránci práv a pověřeným zaměstnancům Kanceláře veřejného ochránce práv“ vkládají slova „nebo ochránci práv dětí a pověřeným zaměstnancům Kanceláře ochránce práv dětí“.
2. V § 65 odst. 2 se za písmeno m) vkládá nové písmeno n), které zní:
„n) ochránce práv dětí v souvislosti s šetřením podle jiného zákona tak, aby byla zajištěna ochrana citlivých údajů třetích osob,“.
Dosavadní písmena n) až p) se označují jako písm. o) až q).
3. V § 65 odst. 2 větě poslední se slova „až n)“ nahrazují slovy „až o)“.

ČÁST DVACÁTÁ SEDMÁ

Změna zákona o specifických zdravotních službách

§ 47

V § 85 odst. 2 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, se za slova „Veřejným ochráncem práv“ vkládají slova „, ochráncem práv dětí“.

ČÁST DVACÁTÁ OSMÁ

Změna zákona o zvláštních řízeních soudních

§ 48

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb., zákona č. 161/2016 Sb., zákona č. 189/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 334/2016 Sb., zákona č. 460/2016 Sb., zákona č. 296/2017 Sb. a zákona č. 303/2017 Sb., se mění takto:

1. Za § 8 se vkládá nový § 8a, který včetně nadpisu zní:

„§ 8a

Oprávnění ochránce práv dětí

(52) Ochránce práv dětí může vstoupit do zahájeného řízení

- a) o povolení uzavření manželství nezletilé osoby,
- b) ve věcech ochrany proti domácímu násilí,
- c) ve věcech určení nebo popření otcovství,
- d) ve věcech péče soudu o nezletilé,
- e) ve věcech osvojení.

(53) Ve věcech uvedených v odstavci 1 písm. a) až d) může ochránce práv dětí podat návrh na zahájení řízení v případech, kdy toto právo svědčí dítěti.“

2. V § 434 se na konci textu odstavce 1 doplňují slova „nebo ochránce práv dětí“.
3. V § 434 se na konci odstavce 2 doplňuje věta „Opatrovníkem nelze jmenovat ochránce práv dětí, podal-li ve věci návrh na zahájení řízení.“.
4. V § 455 odst. 1 se na konci textu věty druhé doplňují slova „nebo ochránce práv dětí“.
5. V § 455 se na konci odstavce 2 doplňuje věta „Opatrovníkem nelze jmenovat ochránce práv dětí, podal-li ve věci návrh na zahájení řízení.“.
6. V § 469 odst. 1 se na konci textu věty druhé doplňují slova „nebo ochránce práv dětí“.
7. V § 469 se na konci odstavce 2 doplňuje věta „Opatrovníkem nelze jmenovat ochránce práv dětí, podal-li ve věci návrh na zahájení řízení.“.
8. V § 482 se na konci textu odstavce 1 doplňují slova „nebo ochránce práv dětí“.

ČÁST DVACÁTÁ DEVÁTÁ

Změna zákona o státní službě

§ 49

V 33 odst. 1 zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 190/2016 Sb., zákona č. 195/2016 Sb., zákona č. 302/2016 Sb., zákona č. 319/2016 Sb., zákona č. 24/2017 Sb., zákona č. 66/2017 Sb., zákona č. 205/2017 Sb., zákona č. 32/2019 Sb., zákona č. 35/2019 Sb. zákona č. 111/2019 Sb. a zákona č. 178/2019 Sb., písmeno m) zní:

„m) Veřejného ochránce práv, zástupce Veřejného ochránce práv nebo ochránce práv dětí,“.

ČÁST TŘICÁTÁ
ÚČINNOST

§ 50

Tento zákon nabývá účinnosti 1. července 2021.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

I. Obecná část

A. Zhodnocení platného právního stavu

1. Východiska pro zřízení instituce ochránce práv dětí

Požadavek zřízení instituce ochránce práv dětí souvisí s mezinárodními závazky České republiky. Zejména se jedná o článek 4 Úmluvy o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.) a jej vykládající Obecný komentář č. 2 k této Úmluvě z roku 2002: Role nezávislých národních lidskoprávních institucí. V něm Výbor OSN pro práva dítěte doporučuje zakládání národních lidskoprávních institucí v souladu s tzv. Pařížskými principy⁸, které určují minimální standardy pro jejich založení, kompetence a fungování. Zakládání takových institucí věnujících se prosazování a zajištění práv dítěte je podle Výboru součástí závazku smluvních států zajišťovat provádění Úmluvy a podporovat univerzální provádění práv dětí. Instituce specializující se na dětská práva je důležitá vzhledem k zvláštní zranitelnosti dětí, které nejsou schopny efektivně bránit svá práva. Jejich názory jsou navíc stále jen zřídka brány v potaz. Většina dětí nemá žádný hlas v zákonodárných, vládních a politických procesech, které mají vliv na rozhodnutí týkající se lidských práv. Děti naráží na značné problémy při vyhledávání řešení pro porušení svých práv a využívání státních či jiných orgánů k ochraně svých práv. V neposlední řadě je nezbytné, aby se prosazování a ochrana práv dětí dostaly do hlavního proudu státní politiky a ochrany lidských práv (tzv. mainstreaming) včetně činnosti lidskoprávních orgánů.⁹

Zřízení národního orgánu pro práva dítěte doporučuje např. Evropská úmluva o výkonu práv dětí,¹⁰ která se vztahuje hlavně na procesní práva dítěte v soudním řízení.¹¹ Podle čl. 12 odst. 2 této úmluvy by tyto orgány měly podávat návrhy na posílení právní úpravy výkonu práv dětí, vyjadřovat se k návrhům zákonů týkajících se výkonu práv dětí, poskytovat všeobecné informace o výkonu práv dětí hromadným sdělovacím prostředkům, veřejnosti a osobám a orgánům, které se zabývají problematikou dětí, a zjišťovat názory dětí a poskytovat jim příslušné informace.¹² Zřízení mechanismů prosazování a ochrany lidských práv, které budou svou podobou, pravomocemi i odpovědností uzpůsobeny zvláštním charakteristikám dětí a budou pro děti přístupné, doporučuje řada dalších mezinárodních dokumentů OSN a Rady Evropy.¹³

⁸ Rezoluce Valného shromáždění OSN ze dne 4. 3. 1993, A/RES/48/134, Národní orgány na prosazování a ochranu lidských práv (dále jen „Pařížské principy“).

⁹ Obecný komentář k Úmluvě o právech dítěte č. 2: Role nezávislých národních lidskoprávních institucí. 2002. CRC/GC/2002/2. § 1 - 7.

¹⁰ Publikována pod č. 54/2001 Sb. m. s.

¹¹ Viz čl. 1 odst. 2 úmluvy.

¹² V důvodové zprávě k úmluvě je dokonce uvedeno, že může být vhodné za tímto účelem zřídit samostatný orgán jako např. úřad ombudsmana. Viz důvodová zpráva k úmluvě, str. 10 bod 59 a násl., přístupná zde:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800cb5ee>

¹³ Jde např. o Směrnici OSN o náhradní péči (rezoluce Valného shromáždění OSN ze dne 24. 2. 2010, A/RES/64/142), Směrnice pro prevenci delikvence mládeže (Rijádská směrnice) (rezoluce Valného shromáždění OSN ze dne 14. 12. 1990, A/RES/45/112), Pravidla pro ochranu dětí a mladistvých zbavených osobní svobody (Havanská pravidla) (rezoluce Valného shromáždění OSN ze dne 14. 12. 1990, A/RES/45/113), Doporučení 1286 (1996) Parlamentního shromáždění Rady Evropy o Evropské strategii pro děti Doporučení Rec(2005)5 Výboru ministrů členským státům o právech dětí žijících v pobytových zařízeních, Doporučení CM/Rec(2008)11 Výboru ministrů členským státům o Evropských pravidlech pro mladistvé pachatele vystavené sankcím a opatřením, Doporučení CM/Rec(2009)10 Výboru ministrů členským státům o integrovaných národních strategiích pro

V rámci Evropské unie samostatnou institucí dětského ombudsmana v současnosti úspěšně využívá 17 členských států a zvláštního zástupce pověřeného výlučně ochranou a prosazováním práv dětí jmenovalo dalších šest. V Evropské unii tak dětského ombudsmana či zvláštního zástupce obecného ombudsmana postrádají jen následující čtyři členské státy: ČR, Německo, Rakousko a Portugalsko.¹⁴

2. Minimální požadavky na podobu a pravomoci národního lidskoprávního orgánu

Základní standardy fungování národních lidskoprávních institucí jsou stanoveny obecně tzv. Pařížskými principy. Níže jsou popsány jednotlivé z nich vyplývající požadavky včetně specifických požadavků na instituce pro práva dětí.

2.1. Podoba národního lidskoprávního orgánu

Dle Pařížských principů národní lidskoprávní instituce nesmí být pod přímou kontrolou moci výkonné, současně však stojí i mimo moc soudní a zákonodárnou a je na nich nezávislá. Je oddělená rovněž od nestátních organizací. Představuje v tomto ohledu určitý „most“ mezi občanskou společností a mocí výkonnou, jakož i mezi státem a mezinárodními institucemi na ochranu lidských práv.¹⁵ Národní lidskoprávní instituce pak může mít v různých státech různé podoby, které se mohou pohybovat od pluralitního orgánu k monistickému, od orgánu s širokou působností po orgán zaměřený například výlučně právě na ochranu práv určité zvláště zranitelné skupiny.¹⁶ Pařížské principy staví do popředí především nezávislost a pluralismus. Dalšími požadavky jsou pak stabilita mandátu, jeho délka a obnovitelnost, složení orgánu, jeho finanční nezávislost orgánu apod.

Nezávislost

Nejvýznamnějším principem činnosti národní lidskoprávní instituce je nezávislost. Mezi záruky nezávislosti patří tyto požadavky¹⁷:

a) právní a operační autonomie, tj.:

- samostatná právní subjektivita;
- možnost vykonávat pravomoci bez vlivu moci výkonné či jakéhokoli jiného veřejnoprávního nebo soukromoprávního subjektu;
- zakotvení přímé odpovědnosti parlamentu nebo hlavě státu, nikoli vládě;
- pravomoc požadovat spolupráci s veřejnoprávními orgány;
- vnitřní pravidla postupu přijatá bez vnějšího vlivu;

b) finanční autonomie, tj.:

- vlastní rozpočet nezávislý na jiné rozpočtové kapitole;

ochranu dětí před násilím, Doporučení CM/Rec(2011)12 Výboru ministrů členským státům o právech dětí a sociálních službách vstřícných k dětem a rodinám či Pokyny Výboru ministrů o justici vstřícné k dětem ze dne 17. 11. 2010.

¹⁴ Viz webové stránky Evropské sítě dětských ombudsmanů: https://enoc.eu/?page_id=2469.

¹⁵ Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. *National Human Rights Institutions: History, Principles, Roles and Responsibilities*. New York a Ženeva, 2010. s. 13. Publikace je dostupná z: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/PTS-4Rev1-NHRI_en.pdf.

¹⁶ *Tamtéž.*, s. 3.

¹⁷ Manuál OSN ke zřízení a posílení národních orgánů na prosazování a ochranu lidských práv. New York a Ženeva: UN, Centre for Human Rights, 1995 s. 10-11. Dostupný z: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training4en.pdf>.

- stabilní a dostatečné financování ze strany státu k výkonu mandátu.

c) záruka stability mandátu:

- způsob ustanovení členů instituce volbou nebo jiným nezávislým způsobem;
- stanovená kritéria pro výběr členů;
- přiměřená délka mandátu;
- jasná pravidla pro odvolání z funkce respektující nezávislost instituce;
- imunita členů instituce chránící nezávislost jejich jednání.

Z principu nezávislosti instituce poté vyplývají další požadavky na fungování orgánu, které zahrnují požadavky:

- d) složení orgánu, které by mělo být založeno na principech pluralismu a diverzity, aby odráželo sociální profil společnosti.**
- e) odpovídající počet zaměstnanců pro výkon mandátu a nezávislost při jejich výběru**
- f) odbornost a nezbytné profesní dovednosti členů a zaměstnanců instituce v oblasti lidských práv**

Reprezentativní složení orgánu

Národní lidskoprávní instituce by měla být ustanovena způsobem, který poskytuje nezbytné záruky pluralitního zastoupení všech subjektů ve společnosti, které se věnují prosazování a ochraně lidských práv. Těmi jsou nevládní organizace, odbory, sociální a profesní organizace, představitelé různých filozofických a náboženských směrů, univerzity a jiní odborníci jakož i zástupci legislativy a exekutivy, kteří by však vždy měli mít pouze poradní hlas.¹⁸ Princip pluralismu však neznamená, že Pařížským principům bude odpovídat pouze kolektivní orgán. Může být respektován i při monokratickém uspořádání národní lidskoprávní instituce např. prostřednictvím oprávnění různých společenských skupin nominovat kandidáty, účinnou spoluprací instituce s různými společenskými skupinami, prostřednictvím poradních výborů, sítí, konzultací nebo veřejných fór či zastoupením různých společenských skupiny mezi zaměstnanci instituce.¹⁹

Přístupnost a participace dětí

Specifická národní lidskoprávní instituce zaměřená na práva dítěte by měla fungovat tak, aby děti byly schopné se na ní jednoduše a přímo obrátit, hovořit s jejími zaměstnanci a obdržet od nich odpovídající informace. Měla by být ve vztahu k dětem aktivní a sama děti oslovovat a umožnit jim tak realizovat jejich právo být slyšen v souladu s čl. 12 Úmluvy o právech dítěte.²⁰ Instituce i její zaměstnanci by měli k dětem přistupovat a komunikovat s nimi vstřícným a přístupným způsobem zohledňujícím jejich rozumovou a volní vyspělost tak, aby jí děti rozuměly a měly v ní důvěru. Národní lidskoprávní instituce pro práva dítěte by měly vytvářet konzultační programy a komunikační strategie vůči dětem.²¹ Při své komunikaci by měly zohlednit i moderní komunikační technologie, tj. především internet (např. webové stránky ve formě přístupné dětem) a sociální sítě. K zajištění participace dětí pak může sloužit např. poradní sbor dětí jako konzultativní orgán instituce.

¹⁸ Pařížské principy, Složení a záruky nezávislosti a pluralismu, bod 1. (e).

¹⁹ Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. cit. dílo s. 37.

²⁰ K tomu viz též Výbor OSN pro práva dítěte. Obecný komentář č. 2, odst. 16.

²¹ *Tamtéž.*, odst. 17.

2.2. Mandát národní lidskoprávní instituce

Národní lidskoprávní instituce by měla mít co nejširší mandát. Šíři mandátu lze přitom definovat jak z hlediska působnosti (čemu se může věnovat), tak i z hlediska pravomocí (co může dělat). Působnost lze pojímat z hlediska věcného či osobního. Pravomoci národního lidskoprávní instituce se tradičně dělí na pravomoc „chránit“ lidská práva a pravomoc „prosazovat“ lidská práva.

2.2.1 Působnost národní lidskoprávní instituce

Věcná působnost

Věcná působnost by měla vycházet z principu nedělitelnosti, vzájemné provázanosti a univerzality lidských práv, a měla by tak zahrnovat všechna lidská práva.²² Působnost národní lidskoprávní instituce pro práva dítěte by pak zahrnovat všechna práva garantovaná v Úmluvě o právech dítěte, jejích opčních protokolech, jakož i v dalších relevantních mezinárodních lidskoprávních dokumentech tak, aby účinným způsobem pokrývala všechna lidská práva dítěte, tj. občanská a politická práva, stejně jako hospodářská, sociální a kulturní práva.²³

Osobní působnost

Stejně tak by i osobní působnost by měla být co nejširší, aby se národní lidskoprávní instituce mohl skutečně zabývat jakoukoli situací porušení lidských práv.²⁴ Osobní působnost by měla zahrnovat všechny relevantní veřejnoprávní i soukromoprávní subjekty, jejichž jednání může mít vliv na požívání lidských práv.²⁵ Toto platí i pro národní lidskoprávní instituci pro práva dítěte. Nepřiměřené a nevhodné důsledky takto široce vymezené osobní působnosti lze případně regulovat prostřednictvím omezení typu pravomocí ve vztahu k některým skupinám subjektů. Ve vztahu k soukromoprávním subjektům může být např. omezena pravomoc projednávat individuální stížnosti.²⁶ Národní lidskoprávní instituce by měly respektovat nezávislost moci soudní i zákonodárné a nijak nezasahovat do jejich činnosti a rozhodování. Měly by však být oprávněny jejich činnost odborně monitorovat, hodnotit a komentovat z hlediska ochrany lidských práv a dávat případná doporučení k jejímu zlepšení, případně se jinak podílet na jejich činnosti (např. oprávněním podávat soudům návrhy či vstupovat do soudních řízení na podporu stran).²⁷

2.2.2 Pravomoci národní lidskoprávní instituce

2.2.2.1. Pravomoc chránit lidská práva

Pravomoc „chránit“ lidská práva spočívá v pomoci identifikovat a vyšetřovat porušení lidských práv, vyvodit odpovědnost pachatelů za tato porušení a poskytnout či zprostředkovat obětem nápravu a zadostiučinění. Ve většině států tyto úkoly naplňují soudy, státní zastupitelství, správní orgány či jiné orgány veřejné moci nadané donucovacími pravomocemi. Ty by národní lidskoprávní instituce neměly v žádném případě nahrazovat a jejich činnost by tak neměla spočívat ve vydávání autoritativních meritorních rozhodnutí. Národní lidskoprávní instituce však může k ochraně práv jednotlivců přispět svou možností neformálně se zabývat jednotlivými případy a hledat v nich smírná řešení a zkoumat obecné otázky týkající se

²² Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. cit. dílo s. 26, 32.

²³ Výbor OSN pro práva dítěte. Obecný komentář č. 2, odst. 8.

²⁴ Pařížské principy, Pravomoci a odpovědnost, bod 3. (a) (ii).

²⁵ Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. cit. dílo s. 21, 28.

²⁶ *Tamtéž.*, s. 20.

²⁷ *Tamtéž.*, s. 33.

naplňování lidských práv bez nutnosti individuální stížnosti. Ochrana lidských práv měly mít následující podobu²⁸:

a) zabývat se porušeními či jinými otázkami ochrany lidských práv

Ochrana lidských práv je velmi úzce spjata s analýzou úrovně ochrany a uplatňování jednotlivých lidských práv. Toto zkoumání může probíhat na obecné, systémové úrovni, anebo v individuálním případě. Na systémové úrovni jde většinou o monitorování stavu dodržování lidských práv, resp. konkrétního práva či jeho konkrétního aspektu v daném státě, zatímco v druhém případě jde o „šetření“ individuálních stížností spojené často s poradenstvím stěžovatelům, jak mají své problémy řešit. Cílem těchto kroků je pak zjistit, jak se určité lidskoprávní otázky řeší v praxi, a formulovat případně doporučení, jak by se mohly řešit lépe.

Pravomoc šetření nutně vyžaduje zakotvení specifických oprávnění pro národní lidskoprávní instituce. Konkrétně jde zejména o tato oprávnění:

- oprávnění požadovat předložení dokumentů;
- oprávnění konat šetření na místě;
- oprávnění žádat podání svědectví a vysvětlení.

b) přijímat a vyšetřovat individuální stížnosti

Pravomoc národních lidskoprávních institucí zaměřených na práva dítěte přijímat a vyšetřovat individuální stížnosti ve všech situacích, v nichž může docházet k porušování práv dítěte, je vnímána jako velmi významná.²⁹ Pro dítě jsou totiž velmi často jiné, tradiční ochranné mechanismy špatně přístupné. Děti jako zvláště zranitelná skupina s velkou pravděpodobností často nebudou znát svá práva a mechanismy, které existují za účelem jejich ochrany. I pokud si svých práv vědomy jsou, nemají často k dispozici odpovídající podporu (zastoupení), která by jim pomohla se jich domáhat, a často se mohou též zdráhat obrátit se na oficiální orgán jako např. soud s formální stížností.³⁰ Tato specifická instituce tak může být dětem při řešení jejich problémů nejlépe přístupná. Národní lidskoprávní instituce pro práva dítěte by měla fungovat se sníženou formálností a naopak zvýšenou flexibilitou. To by měla odrážet i absence formálních požadavků na obsah a formální náležitosti stížnosti v případě, že ji podává samo dítě, anebo v absenci požadavku schválení podání stížnosti zákonným zástupcem či opatrovníkem či jiným zástupcem dítěte.

Postupy a oprávnění národního orgánu se při šetření individuálních stížností významným způsobem neliší od těch, které se uplatňují v rámci obecného šetření popsané výše. Jejich účelem a výstupem je pak určité nezávazné stanovisko či doporučení k řešení individuálního problému.³¹ Pravomoc přijímat a vyšetřovat individuální stížnosti tak může být určitou metodou conciliace a mediace směřující ke smírnému řešení sporů. V případě, že instituce nebude oprávněna projednat stížnost dítěte, tak by měla dítěti vždy poskytnout alespoň poradenství a doporučit mu, jak by jeho problém mohl být co nejvhodněji řešen.

c) domáhat se nápravy a zadostiučinění

Šetření porušení lidských práv bývá u národních lidskoprávních institucí doprovázena pravomocí iniciovat řízení před soudem nebo do již zahájeného řízení vstoupit.³² Tato pravomoc souvisí především se dvěma typy oprávnění:

²⁸ *Tamtéž.*, s. 78.

²⁹ Výbor OSN pro práva dítěte. Obecný komentář č. 2, odst. 19 (a).

³⁰ *Manuál OSN* Odst. 284.

³¹ Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. cit. dílo s. 43.

³² *Tamtéž.*, s. 33.

- obrátit se na soud nebo jiný orgán v návaznosti na výsledek svého šetření s cílem dosáhnout autoritativního rozhodnutí ve věci, zda práva jsou porušována či nikoliv.³³
- vstoupit do probíhajícího řízení, které se dotýká lidskoprávních otázek, a to obvykle ve formě poradního stanoviska (*amicus curiae*);³⁴

Národní lidskoprávní instituce pro práva dítěte by pak měly být oprávněny poskytnout dítěti podporu při zajištění přístupu k soudu. Tato pravomoc by přitom měla zahrnovat oprávnění podat vlastním jménem návrh na zahájení příslušného řízení či poskytnout dítěti právní pomoc k jeho podání, vstupovat do probíhajících soudních řízení na ochranu dítěte či poskytovat soudům expertízu v oblasti práv dítěte.³⁵

2.2.2.2. Pravomoc poskytovat vládním orgánům i parlamentu rady a asistenci

V souladu s Pařížskými principy by úkolem národní lidskoprávní instituce pro práva dítěte mělo být též:

- analyzovat platné a účinné zákonné normy a návrhy zákonů a formulovat ve vztahu k nim doporučení zohledňující lidská práva³⁶;
- doporučit příslušným orgánům přijetí nové právní úpravy nebo změnu stávající právní úpravy³⁷;
- upozorňovat vládu na oblasti, v nichž dochází k porušování lidských práv, přijímat doporučení za účelem jejich ukončení³⁸;
- prosazovat ratifikaci mezinárodních úmluv o lidských právech, harmonizaci národní legislativy a praxe s těmito úmluvami a jejich účinnou implementaci³⁹;
- přispívat do zpráv států o plnění jejich závazků vyplývajících z mezinárodních úmluv o lidských právech, a vyjádřit svůj názor k věci při plném zachování své nezávislosti⁴⁰.

2.2.2.3. Pravomoc prosazovat lidská práva

Poslední pravomocí národních lidskoprávních institucí dle Pařížských principů je prosazování lidských práv, kterým lze rozumět „vytváření národní kultury lidských práv, v jejímž rámci bude rozvíjena tolerance, rovnost a vzájemný respekt.“⁴¹ Pravomoc prosazovat umožňuje šířit informace, povědomí a znalosti o právech garantovaných v jednotlivých lidskoprávních úmluvách obecné veřejnosti, jakož i specifickým cílovým skupinám. Pravomoc je založená na metodách lidskoprávního vzdělávání, šíření informací a zvyšování povědomí o lidských právech. Jejím cílem by mělo být vytvoření společnosti, v níž držitelé těchto práv znají svá práva, stejně jako prostředky nápravy pro případ, že by jejich práva byla porušena, ale zároveň rozumí tomu, že i ostatní lidé jsou poživateli lidských práv a že každý nese odpovědnost za jejich prosazování a ochranu.⁴²

³³ Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. cit. dílo s. 99.

³⁴ Manuál OSN k, odst. 295.

³⁵ *Tamtéž.*, odst. 14 a 19 (p) a (r).

³⁶ Pařížské principy, bod 3 (a) (i).

³⁷ *Tamtéž.*, bod 3 (a) (i).

³⁸ *Tamtéž.*, bod 3 (a) (iv).

³⁹ *Tamtéž.*, bod 3 (b) a (c).

⁴⁰ *Tamtéž.*, bod 3 (d). V této souvislosti je však třeba zdůraznit, že národní orgán by nikdy neměl být tím orgánem, který zprávu jménem státu zpracovává a podává. Národní orgán je případně oprávněn předložit příslušnému mezinárodnímu orgánu vlastní zprávu.

⁴¹ Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. cit. dílo s. 21.

⁴² *Tamtéž.*, s. 73.

Národní lidskoprávní instituce mohou naplňovat pravomoc prosazovat lidská práva nejrozličnějšími způsoby. Jde např. o:

- kampaně zaměřené na zvyšování obecného povědomí o lidských právech;
- školení určená obecné veřejnosti či specifickým skupinám, jako nevládní organizace, policie, vězeňská služba, armáda, novináři, soudci a soudní úředníci;
- publikace, např. výroční či jiné zprávy;
- semináře a workshopy;
- komunitní iniciativy (sport, divadlo, film, výtvarné umění);
- spolupráci na vytváření osnov pro základní, střední i vysoké školy;
- mediální výstupy, vydávání tiskových zpráv a pořádání tiskových konferencí.⁴³

3. Závěr

Jak bylo rozebráno výše, národní lidskoprávní instituce pro práva dítěte by měla dodržovat principy nezávislosti, reprezentativnosti a participace. Jeho mandát by měl zahrnovat co nejširší věcnou i osobní působnost a zachovány všechny tři skupiny pravomocí, tj.:

- 1) Pravomoc chránit práva dítěte, pod kterou spadají pravomoci:
 - a) Zabývat se porušeními či jinými otázkami ochrany práv dítěte
 - b) Přijímat a vyšetřovat individuální stížnosti
 - c) Domáhat se nápravy a zadostiučinění
- 2) Pravomoc poskytovat vládním orgánům i parlamentu rady a asistenci; a
- 3) Pravomoc prosazovat práva dítěte.

B. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy

1. Obecné zhodnocení hlavních principů navrhované právní úpravy

Navrhovaná úprava instituce ochránce práv dětí vychází z výše uvedených požadavků na národní lidskoprávní instituci pro práva dítěte. Ochránce práv dětí má být nezávislý institut, což bude v českém právním prostředí zajištěno jeho oddělením od moci výkonné a jejího vlivu a jeho odpovědností Poslanecké sněmovně, která jej má rovněž volit.

Za účelem účinné ochrany a prosazování práv dětí v České republice se návrh drží co nejširšího pojetí této instituce. Ochránce práv dětí tak dle předkládaného návrhu bude mít působnost zahrnující všechna práva obsažená v Úmluvě o právech dítěte a dalších specifických mezinárodních dokumentech a bude se vztahovat na všechny relevantní správní orgány i právnické a fyzické osoby (srov. zejména § 3 návrhu zákona). Půjde tedy nejen o orgány státu, ale i o orgány samosprávy při výkonu své přenesené působnosti či subjekty pověřené výkonem veřejné správy, ale i o obce a kraje při výkonu své samostatné působnosti a také právnické a fyzické osoby podnikající a poskytující tedy zboží či služby dětem, čímž se tudíž mohou dotknout jejich práv (např. jako spotřebitelé, diskriminace apod.). Vůči těmto osobám však ochránce práv dětí bude mít omezenější oprávnění. Působnost ochránce práv dětí se nebude vztahovat na moc zákonodárnou, soudní, vládu a další nezávislé orgány. Nebude tak moci jejich

⁴³ Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. cit. dílo., s. 22.

činnost šetřit, bude mu nicméně zachována možnost jejich kroky nezávisle analyzovat a hodnotit.

Ochránce práv dětí bude také mít všechny výše vyjmenované a rozebrané pravomoci (srov. zejména § 4 návrhu zákona). Za účelem ochrany práv dítěte je ochránci práv dětí především monitorování naplňování práv dítěte šetřením jednání orgánů a osob ve své působnosti z hlediska souladu s právy dítěte včetně specifických pravomocí v oblasti ochrany před špatným zacházením, diskriminací, ochrany práv cizinců či osob se zdravotním postižením, kterými bude naplňovat mezinárodní závazky ČR. Na základě svých zjištění pak bude moci formulovat systémová doporučení ke zlepšení ochrany práv dítěte a ty adresovat parlamentu, vládě, dotčeným orgánům ve své působnosti, ale i široké veřejnosti. Dále může v návaznosti na vlastní šetření podat návrh na zahájení řízení před Ústavním soudem či obecnými soudy směřující k zajištění ochrany práv dítěte nebo do těchto řízení za tímto účelem vstoupit, a tím se domáhat nápravy či zadostiučinění. Při prosazování práv dítěte ochránce práv dětí má za úkol spolupracovat s dětmi přímo anebo prostřednictvím organizací působících v oblasti práv dětí, zjišťovat jejich názor a podporovat jejich zájem o veřejné otázky, organizovat pro ně různé vzdělávací a osvětové akce a podporovat zvyšování povědomí o právech dítěte ve společnosti. Pro účinný výkon pravomocí v souladu s aktuální úrovní ochrany lidských práv je zakotvena i povinnost spolupráce s relevantními zahraničními a mezinárodními subjekty působících v oblasti práv dítěte.

Základním principem práce ochránce bude vždy nejlepší zájem dítěte v souladu s čl. 3 Úmluvy o právech dítěte (srov. zejména § 5 návrhu zákona). Ochránce práv dětí bude při své činnosti s dítětem maximálně komunikovat, zjišťovat a zohledňovat jeho názor s přihlédnutím k jeho věku a rozumové a volní vyspělosti a posilovat tak jeho participaci. Ochránce bude prosazovat práva dětí posilováním jejich participace, spoluprací a konzultacemi a jejich zapojováním do své činnosti či do činnosti jiných veřejných orgánů, ale také veřejnou osvětou a zvyšováním povědomí a znalostí veřejnosti o právech dítěte. Aby ochránce dětských práv mohl hájit zájmy dětí, musí tyto zájmy i názory dětí znát. Funkci ochránce dětských práv by tak měla zastávat osoba, která se dlouhodobě zabývá ochranou dětských práv a jejíž osobnostní profil a vzdělání zajistí, že názory úřadu budou respektovány (srov. zejména § 17 návrhu zákona). Fungování úřadu musí být přizpůsobeno tomu, že jejími hlavními „klienty“ budou děti, mechanismus přijímání a vyřizování podnětů a stížností musí fungovat i velmi neformálním způsobem, úřad by měl být dětem plně „k dispozici“. Ochránce by měl zároveň sloužit jako určitý komunikační kanál mezi dětmi a orgány veřejné moci, které o nich mohou rozhodovat. Jako „mluvčí“ dětí může zároveň jejich přání a potřeby zpřístupnit veřejnosti, což samozřejmě funguje i opačným směrem, kdy dětem postupuje informace, které jsou naopak nutné pro ně.

Působnost ochránce práv dětí může někdy zdánlivě konkurovat s kompetencí jiných podobných, již existujících institucí, jako zejména veřejný ochránce práv, který již v současnosti, byť v omezené míře dané svým mandátem, působí k ochraně lidských práv v ČR včetně práv dítěte. Obě instituce by měly být komplementární. Rozdělení jejich pravomocí je zákonem jasně stanoveno, a to hranicí 18 let věku. Osoby pod touto věkovou hranicí by měly spadat do působnosti ochránce práv dětí, osoby nad ní pak do působnosti veřejného ochránce práv. Výjimkou budou některé specifické věcné pravomoci např. v oblasti školství či vězeňství, kde bude tato hranice překročena v zájmu zachování kontinuity práce a také intenzivní pomoci mladým dospělým. Vzájemná spolupráce je však předpokládána a očekávána v zájmu efektivního prosazování lidských práv všech občanů.

Veřejný ochránce práv, který sám ostatně mnohé z popsaných principů při své činnosti naplňuje, ostatně slouží rovněž jako inspirace pro nastavení fungování nové instituce, a to jak již z hlediska vzniku mandátu (podmínky kandidatury, volba Poslaneckou sněmovnou,

fungování Kanceláře jako výkonného orgánu), tak samotné jeho činnosti (oprávnění a výkon jednotlivých pravomocí). Zákon proto na příslušných místech výslovně odkazuje na právní úpravu zákona o Veřejném ochránci práv. V případě pravomocí, které nyní veřejný ochránce práv nemá, slouží jako inspirace jiné podobné instituce (např. státní zastupitelství v případě přístupu k soudu).

2. Inspirace ze zahraničí

Inspiračními zdroji využitými při přípravě návrhu byl zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv a cizí právní úpravy ochránců dětských práv, zejména Slovenské republiky, Chorvatska, Švédska a Irska. V určité míře se přihlédlo i k textu někdejšího věcného záměru zákona o dětském ombudsmanovi z roku 2010 a výstupu z následných veřejných konzultací a provedených analýz.

3. Dopad na zákaz diskriminace

Jedním ze základních principů činnosti ochránce práv dětí je rovný přístup ke všem dětem bez jakýchkoliv rozdílů. Ochránce bude přijímat podněty od všech osob bez rozdílu a bude svou činnost zaměřovat na všechny relevantní témata týkající se práv dětí. Vzhledem k převzetí pravomoci národního orgánu pro rovné zacházení a ochranu před diskriminací v záležitostech týkajících se dětí dle příslušných směrnic Evropské unie, obdobně jako v současnosti činí veřejný ochránce práv, a sledování naplňování Úmluvy o právech dítěte a dalších mezinárodních závazků České republiky vyplývajících např. z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace a Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen instituce ochránce práv dětí bude přímo přispívat k odstraňování diskriminace v České republice.

4. Dopad na rovnost žen a mužů

Co se týče dopadu na rovnost žen a mužů, předkládaný návrh má na ni potenciálně pozitivní dopad. Dívky a chlapci se totiž v průběhu svého dětství setkávají s různými formami negativních genderových stereotypů a znevýhodněním na základě pohlaví. Dívky například častěji čelí poruchám příjmu potravy z důvodu společenských očekávání či zvýšenému riziku sexuálního násilí včetně jeho online forem. Analýzy České školní inspekce oproti tomu ukazují, že chlapci jsou znevýhodňováni ve vzdělávacím procesu kupříkladu tím, že za stejné studijní výsledky dostávají horší známky. Z dosavadních podnětů veřejnému ochránci práv nadto vyplývá, že řada stížností či dotazů dětí souvisí s genderově specifickými životními situacemi (např. potrat bez vědomí rodičů, tělocvik a menstruace apod.). Absence osvěty a diskusí na téma rovnosti, genderu a LGBT ve vzdělávacích osnovách, ač děti tato témata zajímají, pak byla zmíněna samotnými mladými delegáty v rámci dětské sekce 24. semináře o naplňování Úmluvy o právech dítěte ze dne 2. 3. 2020 v Poslanecké sněmovně. Pokud bude nově vytvořený institut ochránce, resp. ochránkyně práv dětí tyto nerovnosti reflektovat a na systémové úrovni přispívat k jejich řešení, přispěje ke zlepšení situace rovnosti mužů a žen.

C. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Česká republika je ze strany Výboru OSN pro práva dítěte dlouhodobě kritizovaná za to, že dosud nezřídila nezávislý národní orgán za účelem vnitrostátního monitorování naplňování Úmluvy o právech dítěte.⁴⁴ Ochranu práv dětí v současnosti v ČR vykonávají různé orgány s různou působností a různými typy pravomocí.

⁴⁴ Závěrečná doporučení Výboru OSN pro práva dítěte ke Třetí a čtvrté periodické zprávě České republiky o naplňování Úmluvy o právech dítěte, 2011, CRC/C/CZE/CO/3-4, odst. 16 a 17.

Problematikou práv dítěte se v českém prostředí zabývá široké spektrum úřadů a institucí. V současnosti vykonává největší podíl činností týkajících se práv dětí Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), které je zároveň i koordinačním místem implementace Úmluvy o právech dítěte. Vykonává právní, metodickou a kontrolní činnost v oblasti sociálně-právní ochrany dětí včetně přezkumu rozhodnutí krajských úřadů v odvolacím a přezkumném řízení a metodickou, konzultační a koncepční činnost v oblasti sociální práce. Sleduje a analyzuje sociálně-právní ochranu dětí. Pověřuje nestátní subjekty výkonem sociálně-právní ochrany dětí. Vyplácí státní příspěvek pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Vykonává agendu náhradní rodinné péče, tj. vedení evidence dětí a žadatelů, zprostředkování náhradní rodinné péče, odborné posuzování dětí a žadatelů, analytickou a lektorskou činnost a konzultační, metodickou a kontrolní činnost při zprostředkování osvojení a pěstounské péče. Výkon sociálně-právní ochrany dětí je zajištěn v přenesené působnosti obecními a krajskými úřady.

Agenda sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k cizině spadá do působnosti Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Role Úřadu jako ústředního orgánu spočívá v zastupování České republiky navenek v rámci mezinárodních úmluv o ochraně práv dětí. Specifická činnost Úřadu zahrnuje vymáhání výživného do a z ciziny, zajišťování aktivit spojených s mezinárodním osvojením a občanskoprávními aspekty mezinárodních únosů dětí. Agenda Úřadu je úzce propojena s činností Ministerstva práce a sociálních věcí a dalších orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

Z pohledu zdravotnictví se problematice dětí věnuje Ministerstvo zdravotnictví. Zabývá se zejména problematikou praktického lékařství pro děti a dorost, prevencí násilí na dětech či podporou rodin s dětmi se zdravotním postižením a fungováním dětských domovů pro děti do 3 let (bývalých kojeneckých ústavů). Ministerstvo vnitra se spolu s Policií ČR zabývá komerčním a sexuálním zneužíváním dětí, problematikou boje proti obchodování s lidmi a domácího násilí, řešením rizikového chování mladistvých, užíváním návykových látek u dětí a mládeže i prevencí kriminality dětí a mladistvých. Školy všech stupňů stejně jako dětské domovy, dětské domovy se školou, diagnostické ústavy a výchovné ústavy patří do kompetence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, do jehož působnosti náleží také střediska výchovné péče. Jednotlivá školská zařízení poskytují pomoc dětem v zařízeních před jejich propuštěním a připravují je na vstup do života a ve spolupráci s orgány sociálněprávní ochrany dětí a poskytovateli sociálních služeb se podílí na zprostředkování ubytování a zaměstnání. Ministerstvo školství provádí pravidelné kontroly dodržování práv dětí umístěných v zařízeních. Agendou rodinného práva a činností soudů, zejména v oblasti opatrovnických řízení a soudnictví ve věcech mládeže a dále zákonnou úpravou trestněprávní ochrany dětí a mládeže, se zabývá Ministerstvo spravedlnosti.

Z výše uvedeného je zřejmé, že v oblasti ochrany práv dětí v České republice funguje množství orgánů, které se mu věnují vždy v určité oblasti v souladu se svými zákonnými kompetencemi. Žádný tak neplní podmínky národní lidskoprávní instituce pro práva dítěte v celé šíři. Žádný z těchto zmíněných orgánů rovněž neplní požadavek nezávislosti, jelikož se jedná o orgány moci výkonné. Neplní ani mnohé další principy. Žádný nemá nastavený systém zvláštní komunikace s dětmi, natož jejich aktivního oslovování, žádný nemá pravomoc systematicky prosazovat a chránit dětská práva včetně kompetence šetřit obecné či individuální případy porušování či ohrožování dětí, zvyšovat povědomí o právech dětí ve společnosti, hodnotit relevantní národní právní rámec.

Jak bylo uvedeno výše, institucí do určité míry naplňujícím Pařížské principy (zejm. nezávislost a činnost působící k ochraně lidských práv) je veřejný ochránce práv. Veřejný ochránce se právům dítěte věnuje v rámci své zákonné činnosti, nemá však výslovnou pravomoc sledovat naplňování Úmluvy o právech dítěte. Nemá ani žádné zvláštní pravomoci,

jak práva dětí chránit (např. podávat návrhy soudu). Není rovněž pověřen šířením osvěty v oblasti dětských práv včetně prosazování participace dětí. Veřejný ochránce zároveň nemá dostatečné kapacity, aby se záležitostem dětí v rámci své stávající působnosti plně věnoval, a nemůže tak plnit úlohu národní lidskoprávní instituce pro práva dítěte. Vzhledem k mnoha dlouhodobě přetrvávajícím problematickým agendám v oblasti dětských práv je naopak třeba zavdat vzniku plně funkční instituce.

Cílem snahy o zřízení postu ochránce práv dětí tedy je, aby existoval úřad, který bude chránit a prosazovat práva a zájmy dětí a bude ovlivňovat tvorbu státních politik tak, aby na ně brala větší ohled. Jak bylo nastíněno výše, bude tak činit jak v individuálních případech na základě podnětu či šetření z vlastní iniciativy, tak i na obecné úrovni. Bude analyzovat úroveň dětských práv v jednotlivých oblastech, vydávat doporučení a prosazovat je ve spolupráci s relevantními aktéry, zvyšovat povědomí pracovníků s dětmi i široké veřejnosti o právech dítěte, aktivně se zapojovat do soudních řízení, a to vše v nepřetržité součinnosti se samotnými dětmi. Ochránce práv dětí tak doplní zmíněné mezery v systému a zastřeší ho. Jedna instituce bude moci záležitosti týkající se dětí řešit systematicky a komplexně. Pro veřejnosti i samotné děti bude nadto tento systém nejsrozumitelnější, a děti se tak budou moci pomoci domoci jednoduše. To přispěje ke zlepšení v mnoha dlouhodobě problematických oblastech, jako je kupříkladu školství, zdravotnictví, soudnictví a náhradní péče.

D. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Předložený návrh je v souladu se všemi právními předpisy, které jsou součástí ústavního pořádku České republiky. Ustanovení čl. 32 Listiny základních práv a svobod dětem zaručuje zvláštní ochranu. Právě institut ochránce práv dětí tuto ochranu bude zaručovat v praxi, jelikož děti vzhledem ke své zranitelnosti nejsou schopny se vždy účinně chránit, resp. pro ně je výkon ochrany vlastních práv nadměrně složitý. Cílem zřízení nového institutu je podpořit implementaci práv dětí v České republice zejména dle Úmluvy o právech dítěte a dalších mezinárodních závazků, které jsou ve vztahu k dětem reflektovány i v jednotlivých ustanoveních Listiny základních práv a svobod.

E. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Předložený návrh se nedotýká právních předpisů Evropské unie ani judikatury soudních orgánů Evropské unie a nepřispívá přímo k jejich implementaci. Zvláštní ochrana práv dítěte je však mimo jiné obecně garantována v článku 3 odst. 3 a 5 Smlouvy o Evropské unii a v článku 24 Listiny základních práv EU obsahujícím právo na zvláštní ochranu, participaci, právo být slyšen, udržovat pravidelné vztahy s oběma rodiči a mít nejlepší zájem vzat v potaz jako prvořadé hledisko. Evropská unie zřízení instituce ochránce práv dětí dlouhodobě podporuje.⁴⁵

F. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navržená právní úprava má za cíl implementaci Úmluvy o právech dítěte a opakovaných doporučení Výboru OSN pro práva dítěte, který Českou republiku dlouhodobě nabádá

⁴⁵ Srov. např. Agentura Evropské unie pro základní práva a Rada Evropy. Příručka evropského práva v oblasti práv dítěte. 2015. Dostupné [zde](#).

k založení instituce ochránce práv dětí. Naplňování mezinárodních závazků tedy podporuje a není ani s žádnými jinými mezinárodními závazky v rozporu. Jak již bylo naznačeno výše, obecný komentář č. 2 k Úmluvě považuje založení nezávislé lidskoprávní instituce pro ochranu práv dětí za součást plnění závazků smluvních států. Výkon jednotlivých pravomocí ochránce pak směřuje k naplňování dalších mezinárodních závazků. Konkrétně lze zmínit např. monitoring naplňování Úmluvy, jež mluví sám za sebe, sledování naplňování práv dětí se zdravotním postižením, přispívající k naplňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, či práv dětí odlišného etnického původu, podporující implementaci Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace, či k prosazování práva na rovné zacházení se všemi dětmi v návaznosti na relevantní směrnice EU. Tím přispívá i k naplňování dalších relevantních mezinárodních úmluv jako je Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Evropská úmluva o výkonu práv dětí apod.

G. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet

Předpokládaný finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet lze odvodit od více než dvacetileté zkušenosti s fungováním instituce veřejného ochránce práv. Kancelář veřejného ochránce práv má v současnosti cca 160 zaměstnanců, z toho cca 100 odborných pracovníků. Její roční rozpočet na platy byl v roce 2019 cca 85 mil. Kč. Průměrný plat činil cca 43 000 Kč. V roce 2019 pak přijala celkem skoro 8 000 podnětů.

Počet stížností týkající se ochrany práv dětí, mládeže a rodiny činil v roce 2019 358, čímž jsou míněny především otázky sociálně-právní ochrany dětí. Práv dětí se však mohou týkat i další oblasti působnosti ochránce, kde však konkrétní číslo nelze blíže určit. Nelze však opomenout ani další instituce, na které se v současnosti veřejnost s podněty ohledně práv dětí obrací a je zde předpoklad, že tyto podněty by v budoucnu směřovaly k ochránci práv dětí. Kupříkladu jen školský ombudsman ve školním roce 2018/2019 obdržel přes 2000 podnětů, přičemž toto číslo má v posledních letech stoupající tendenci.⁴⁶ Školský ombudsman však spadá pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, nemá vlastní kancelář s potřebným podpůrným personálem, ani disponuje pravomocemi podněty hlouběji šetřit, natož aktivně vyhledávat případy porušování práv dětí z vlastní iniciativy. Na základě uvedeného se lze domnívat, že by ochránce práv dětí mohl ročně vyřizovat cca 2 500 – 3 000 podnětů.

Aby mohla instituce ochránce práv dětí naplnit svůj účel, na základě navrženého rozsahu kompetencí by měl počet zaměstnanců kanceláře ochránce práv dětí činit minimálně třetinu počtu zaměstnanců Kanceláře veřejného ochránce práv, tj. 35 odborných pracovníků. V současné kanceláři veřejného ochránce práv je celkem 8 ze 14 pracovních úvazků v odboru rodiny, zdravotnictví a práce vyčleněno na sociálně-právní ochranu dětí, tj. problematiku, která se dětí bytostně týká, a měla by proto celá přejít do kompetence ochránce práv dětí. V ostatních odborech nelze jednoznačně určit, kolik osob se věnuje otázkám práv dětí, neboť na tyto otázky nejsou speciálně vyčleněny. Těchto „věcných“ odborů vykonávajících působnost veřejného ochránce práv je v současné Kanceláři veřejného ochránce práv celkem 10. V tomto směru se tedy může jednat o dalších 7 odborných zaměstnanců, kteří by mohli pokrývat stávající působnost veřejného ochránce práv vůči dětem.

Vedle toho je však nutné personálně zajistit i nové kompetence ochránce – ať již např. vůči územním samosprávám, soukromým subjektům či v soudních řízeních. Pro tyto činnosti lze vycházet z počtu min. 5 dalších odborných zaměstnanců. Konečně lze vycházet z potřeby

⁴⁶ Výroční zpráva školského ombudsmana (školní rok 2018/2019). Dostupná [zde](#).

zaměstnanců na výzkumné, metodické, analytické a osvětové činnosti, které budou rovněž z valné části nové. I zde bude potřeba min. 3 další zaměstnanci. K tomu by měl být počet cca 15 zaměstnanců pomocných – spisová služba, audit, personální, administrativní a organizační personál (IT, správa budov, účtárna apod.). I tento počet odpovídá přibližně čtvrtině těchto zaměstnanců v Kanceláři veřejného ochránce práv.

Celkem tedy lze předpokládat v Kanceláři 35 odborných zaměstnanců a 15 pomocných. Tito zaměstnanci budou rozmístěni následovně: 20 v ústředí v Praze, 8 v pobočce v Brně a 7 v pobočce v Ostravě. Každá z poboček bude mít rovněž k dispozici min. 3 pomocné zaměstnance.

Konkrétní náklady by mohly být následující:

Druh nákladů	Popis nákladů	Rok		POL RS/1 zam.	
		Náklady na 1 zam./ 1 prac. místo	Náklady na 50 zam./ 50 prac. míst	Náklady na 1 zam./1 prac. místo	Náklady na 50 zam./50 prac. míst
Jednorázové	Nábytek a další kancelářské vybavení	55 000	2 750 000	5137: 55.000 (DDHM)	5137: 2.750.000 (DDHM)
Jednorázové	Výpočetní technika včetně software (z toho software 21.000 Kč/1 zam.)	45 000	2 250 000	5137: 24.000 (DDHM) 5172: 21.000 (SW)	5137: 1.200.000 (DDHM) 5172: 1.050.000 (SW)
Jednorázové	Investiční náklady	-		6121: 15.000.000 (Budovy, haly, stavby)	6121: 15.000.000 (Budovy, haly, stavby)
Jednorázové	Celkem	100 000	5 000 000		
Průběžné	Platové náklady bez pojištění zaměstnavatele za kalendářní rok na jednoho zaměstnance	516 000	25 800 000	5011: 516.000 (Platy)	5011: 25.800.000 (Platy)
	Průměrný plat	43 000			
Průběžné	Povinné pojistné a FKSP zaměstnavatele za kalendářní rok a 1 zaměstnance (SP25+ZP9+FKSP 1=35 %)	180 600	9 030 000	5031: 129.000 (SZ) 5032: 46.440 (ZP) 5342: 5.160 (FKSP)	5031: 6.450.000 (SZ) 5032: 2.322.000 (ZP) 5342: 258.000 (FKSP)
Průběžné	Provozní náklady na jednoho zam. a jeden kalendářní rok	90 000	4 500 000	5139: 10.000 (Materiál) 5156: 5.000 (PHM) 5166: 10.000 (Konzult.) 5169: 22.000 (Služby) 5171 13.000 (Opravy) 5173 30.000 (Cestovné)	5139: 500.000 (Materiál) 5156: 250.000 (PHM) 5166: 500.000 (Konzult.) 5169: 1.100.000 (Služby) 5171 650.000 (Opravy) 5173 1.500.000 (Cestovné)
Průběžné	Celkem	786 600	39 330 000		

Výdaje	Celkem	886 600	44 330 000		
--------	--------	---------	------------	--	--

Roční náklady tak lze odhadnout na 40 mil. Kč a počáteční zřizovací výdaje na 20 mil. Kč.

Návrh zákona nemá dopad na rozpočet krajů a obcí.

H. Dopady na podnikatelské prostředí České republiky

Dopady na podnikatelské prostředí nejsou očekávány přímo. Je však očekáván dopad v souvislosti se šetřením podnikatelské činnosti dotýkající se práv dítěte. Konkrétně se může jednat např. o šetření v oblastech zaměstnávání, cestovního ruchu a maloobchodu v souvislosti s podezřením na pracovní vykořisťování, obchod s dětmi, diskriminaci či šetření dopadu reklamy na děti. Z povahy instituce nicméně vyplývá, že bude ochránce práv dětí vždy, speciálně směrem k soukromoprávním subjektům, postupovat neformálně a s úmyslem smírného řešení. Podnikatelé mohou nést případné výdaje související s šetřením (podávání informací, vyjadřování se a jiné formy spolupráce). Ochránce však nebude moci ukládat podnikatelům žádné sankce či jiné povinnosti. Proto zátěž nelze považovat za nijak nepřiměřenou.

I. Sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny

Vzhledem ke smyslu instituce se předpokládají jednoznačně pozitivní sociální dopady ochránce práv dětí. Jeho činnost míří na děti jako nejzranitelnější skupinu obyvatel. Co se týče dopadů na specifické skupiny obyvatel, navrhovaný institut je zřízen k prosazování práv dětí jako specifické skupiny. Zároveň však z povahy jeho činnosti i povahy mezinárodních závazků, které má za cíl naplňovat, bude přispívat k prosazování práv dalších specifických podskupin, jako jsou děti se zdravotním postižením, děti ohrožené chudobou a sociálním vyloučením, děti náležející k různým národnostním a etnickým menšinám apod. Vzhledem k povaze činnosti ochránce práv dětí a provázanosti záležitostí dětí a rodiny, je rovněž očekáván pozitivní dopad na rodiny.

I. Dopady na životní prostředí.

Dopady na životní prostředí jsou očekávány pozitivní, ač nepřímo. Těchto dopadů bude dosaženo jak činností ochránce práv dětí v souvislosti s prosazováním práva dítěte na příznivé životní prostředí, tak i vzhledem k rostoucímu zájmu dětí a mladých lidí o boj s klimatickou změnou.

J. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Návrh zákona plně respektuje a nijak nezasahuje do ochrany soukromí a osobních údajů. Ochránce práv dětí bude při své činnosti plně respektovat pravidla ochrany osobních údajů podobně jako veřejný ochránce práv. Zaměstnanci Kanceláře ochránce práv dětí budou rovněž obdobně vázáni mlčenlivostí.

K. Zhodnocení korupčních rizik

Vzhledem k jasně nastaveným zákonným pravidlům volby ochránce práv dětí, nezávislosti jeho pozice a absenci pravomoci autoritativně rozhodovat, je korupční riziko velmi nízké. Lze však uvažovat o riziku korupce např. při řešení stížnosti za účelem nezahájení šetření či nezveřejňování závěru. Na ochránce práv dětí a všechny zaměstnance jeho kanceláře však budou platit pravidla jako pro všechny státní orgány včetně povinnosti ohlašování případného korupčního jednání či jeho podezření a příslušná školení.

L. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava se nedotýká bezpečnosti nebo obrany státu, nemá tak na ně dopad.

II. Zvláštní část

K § 1

Ustanovení podává obecné vymezení předmětu úpravy, tj. pravomoci, působnost, volbu a podmínky výkonu funkce ochránce práv dětí. Zákon obsahuje i hmotněprávní (pravomoci, působnost apod.) i procesní úpravu (činnost, řízení o stížnostech apod.).

K § 2

Ustanovení v prvních třech odstavcích definuje základní pojmy pro potřeby zákona jako je „ochránce práv dětí“, „dítě“ a „práva dítěte“. Ochránce práv dětí je nezávislý a nestranný orgán, který působí k ochraně a prosazování práv dítěte. Nezávislost a nestrannost jsou jeho zásadními charakteristikami, které mu mají umožňovat řádný výkon jeho činnosti bez vlivu dalších státních institucí či soukromých osob a bez vazby na jiné subjekty. Nezávislost a nestrannost mají umožnit rovněž plnit základní úlohu ochránce, kterou je ochrana a prosazování práv dítěte.

Dítětem se přitom myslí v souladu s občanským zákoníkem osoba mladší 18 let. V některých oblastech je však vhodné do působnosti ochránce práv dětí zahrnout i věci mladých dospělých nad 18 let, zpravidla do 19. či 20. narozenin. Uvedené problematiky jsou velmi blízké celkové činnosti ochránce práv dětí, a pokud by na základě věku dotčených osob zůstaly tyto otázky v působnosti veřejného ochránce práv, jednalo by se o nekoncepční řešení. Proto je logickým řešením zahrnout tyto případy do působnosti ochránce práv dětí.

Dle písmene a) se tak bude jednat o veškerou činnost orgánů sociálně právní ochrany dle zákona o sociálně právní ochraně dětí, která se týká i dětí do 19. narozenin, nikoliv pouze o výkon sociálně právní ochrany, která se týká dětí do 18 let.

Písmeno b) zahrnuje záležitosti týkající se žáků škol mimo vyšší odborné školy a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky a osob umístěných nebo využívajících služeb školských zařízení podle § 7 odst. 5 školského zákona jako školská poradenská zařízení, školská zařízení pro zájmové vzdělávání, školská účelová zařízení, školská výchovná a ubytovací zařízení, zařízení školního stravování, školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školská zařízení pro preventivně výchovnou péči. Veškerá činnost těchto zařízení je do působnosti ochránce práv dětí zařazena zejména z důvodu návaznosti péče zařízení o zletilou osobu, která před nabytím zletilosti ve školském zařízení pobývala. Podobně půjde např. o školská poradenská zařízení, školská zařízení pro zájmové vzdělávání, školská výchovná a ubytovací zařízení či zařízení školního stravování. Jelikož osoby, kterým je ve školském

zařízení poskytována péče či jiné služby, mohou v zařízení dále pobývat z důvodu nezaopatřenosti až do 26. narozenin na smlouvu se zařízením, stanovuje se věk dovršení 20. narozenin jako maximální hranice pro působnost ochránce práv dětí. Starší děti už ve školských zařízeních zpravidla nepřebývají, a případně jsou již dost vyspělé, aby se s případným podnětem obrátily na veřejného ochránce práv.

Rozšíření působnosti dle písmene c) ze stejných důvodů reaguje na možnost výkonu trestu odnětí svobody ve věznicích nebo zvláštních odděleních pro mladistvé i u osob starších osmnácti let a to až do devatenácti let věku.⁴⁷

Instituce ochránce práv dětí je zřízena za účelem efektivní ochrany a prosazování práv dětí v celé jejich šíři. Jde konkrétně o práva, které jsou zaručena dětem v ČR na základě dokumentů uvedených ve třetím odstavci. Jedná se o

- Listinu základních práv a svobod,
- Úmluvu o právech dítěte,
- Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů,
- Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie,
- Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte zavádějící postup předkládání oznámení, dle kterého si mohou jednotlivci stěžovat na porušení Úmluvy státem, který opční protokol ratifikoval,
- Úmluvu o právním postavení uprchlíků,
- Mezinárodní úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace,
- Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen,
- Úmluvu o zákazu mučení a jiného nelidského a ponižujícího zacházení a trestání,
- Úmluva o právech osob se zdravotním postižením,
- Mezinárodní úmluva na ochranu všech osob před nuceným zmizením,
- Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv,
- Evropskou úmluvu o zabránění mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání,
- Listinu základních práv EU a další právo Evropské unie.

Vedle práv dítěte uvedených v těchto dokumentech se jedná i o práva obsažená v českých právních předpisech. Konečně se ochránce práv dětí podobně jako veřejný ochránce práv dnes bude věnovat souladu činnosti správních orgánů s principy demokratického právního státu a dobré správy a chránit tak děti před „špatnou správou“.⁴⁸ Jinak by totiž hrozilo riziko, že by některé problémy týkající se práv dětí mohly uniknout pozornosti ochránce, neboť se mohu vyskytnout případy jednání, které by i přes evidentní nesoulad s národními právními předpisy či zásadami dobré správy, neodporovalo mezinárodním závazkům České republiky.

Čtvrtý odstavec stanoví, že ochránce práv dětí, stejně jako veřejný ochránce práv, za výkon funkce odpovídá Poslanecké sněmovně, která jej rovněž volí. Jedná se o jednu ze záruk

⁴⁷ Viz § 31 odst. 4 a § 79 zákona o soudnictví ve věcech mládeže

⁴⁸ Viz § 1 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů. Srov. Důvodová zpráva k zákonu o Veřejném ochránci práv. Zvláštní část. §1.

nezávislosti ochránce práv dětí především na moci výkonné, která je pro orgán jeho typu klíčová.

Pátý odstavec počítá se sídlem ochránce práv dětí v Praze. Důvodem je především blízká dostupnost k sídlu vlády, ústředních orgánů státní správy a oběma komorám Parlamentu, se kterými bude často v kontaktu ohledně doporučení ke zlepšení naplňování práv dětí. Zároveň však má možnost pro zajištění přiměřené dostupnosti pro děti na celém území ČR zřizovat pobočky a kontaktní místa v různých částech republiky. Pobočky mohou být zřizovány jako stálé a v jejich čele bude stát pověřený zaměstnanec kanceláře ochránce práv dětí. Kontaktní místa budou zřizována jako dočasná, kde pověření pracovníci kanceláře ochránce práv dětí bude nabízet své služby v pravidelných intervalech. Pro kontaktní místa lze např. využít součinnosti s krajskými úřady. Pobočky a kontaktní místa bude ochránce práv dětí zřizovat dle vlastního uvážení a aktuální místní potřeby.

K § 3

První odstavec ustanovení stanovuje orgány a osoby, na které se vztahuje působnost ochránce práv dětí. Úpravy vychází z působnosti veřejného ochránce práv. Působnost se především vztahuje na všechny orgány vykonávající veřejnou správu, a to jak orgány státní správy, tak samosprávy, které jí vykonávají v přenesené působnosti a také fyzické a právnické osoby, které jsou pověřeny jejím výkonem. Působnost ochránce práv dětí však bude širší, což je v oblasti práv dítěte nezbytné. Jedná se zejména o orgány samosprávy při výkonu samostatné působnosti, která se dotýká např. otázky bydlení či školských obvodů mateřských i základních škol. Dalšími subjekty jsou pak soukromé právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelé. I tyto subjekty mohou významně zasáhnout do práv dětí např. diskriminací, nekvalitním zbožím či službami, nevhodnou reklamou, zaměstnáváním dětí apod. Pravomoci ochránce vůči nim však budou omezenější, aby byla respektována jejich ústavní práva.

Ve druhém odstavci jsou dále zmíněny výjimky z působnosti ochránce práv dětí, které vyplývají z povahy instituce a jsou obdobné výjimkám z působnosti veřejného ochránce práv. Jde o výkon pravomocí Parlamentu, prezidenta republiky, vlády, Nejvyššího kontrolního úřadu, Veřejného ochránce práv a zpravodajských služeb České republiky a rozhodování Ústavního soudu, soudů, státních zastupitelství a orgánů činných v trestním řízení. Ochránce práv dětí tedy nemůže nijak ovlivňovat činnost a rozhodování těchto orgánů a institucí. Může jí však hodnotit ve své analytické činnosti z hlediska ochrany práv dítěte.

K § 4

Ustanovení vyjmenovává pravomoci ochránce práv dětí. Jednotlivé pravomoci jsou pak rozvedeny dále v zákoně pod samostatnými ustanoveními

První odstavec se soustředí na pravomoci za účelem zajištění ochrany práv dětí. Dle písmene a) ochránce práv monitoruje naplňování práv dítěte dle mezinárodních úmluv a závazků, kterými je Česká republika vázána, navazující vnitrostátní úpravy a zásad demokratického právního státu a dobré správy (srov. komentář k § 2).

Pod číslem 1 v souladu s těmito dokumenty a zásadami prošetřuje jednání orgánů a osob ve své působnosti. Tato pravomoc je podobná činnosti veřejného ochránce práv. Ochránce práv dětí tak bude moci jednání příslušných orgánů a osob šetřit na základě podnětu či z vlastní iniciativy. Průběh šetření a další konkrétní oprávnění ochránce práv dítěte budou obdobná, jakými nyní disponuje veřejný ochránce práv, a drobné rozdíly jsou rozvedeny v § 6 a 7 předkládaného zákona.

Provádění systematických návštěv míst, kde se nacházejí nebo mohou nacházet děti omezené na svobodě veřejnou mocí nebo v důsledku závislosti na poskytované péči, zmíněné pod číslem 2 navazuje na obdobnou roli veřejného ochránce práv jako národního preventivního mechanismu ve smyslu Opčního protokolu k Úmluvě OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (OPCAT).⁴⁹ Jelikož se tento závazek ČR týká i zařízení, ve kterých pobývají děti pod 18 let, je ochránci práv dětí dáвана i tato působnost.

Stejně tak prosazování práva na rovné zacházení se všemi dětmi⁵⁰ pod číslem 3 reaguje na obdobné pravomoci veřejného ochránce práv transponující povinnosti vyplývající z příslušných směrnic Evropské unie, které se rovněž dotýkají osob pod 18 let jako příjemců sociální a zdravotní péče, žáků a studentů škol či příjemců zboží a služeb. Stejná situace je u sledování výkonu vyhoštění dětí, které jsou cizími státními příslušníky, podle bodu 4.⁵¹ Další podrobnosti k těmto pravomocem pak stanoví § 8 a 9 navrhovaného zákona.

Číslo 5 nakonec zahrnuje pravomoc sledování uplatňování práv specifických a zranitelných skupin dětí, zejména dětí se zdravotním postižením,⁵² dětí odlišného etnického původu⁵³ a dětí s cizí státní příslušností. I zde jde o plnění mezinárodních závazků ČR.

Dle písmene b) pak ochránce práv dětí na základě svých zjištění doporučuje systémová opatření ke zlepšení ochrany práv dítěte v České republice (srov. § 13 zákona a komentář k němu níže). Systémová opatření mohou zahrnovat návrh přijetí, změny či zrušení zákona či jiné normy (zejména metodického pokynu či vnitřního řádu anebo právního předpisu územní samosprávy) či přijetí nebo změny správního postupu či jiné činnosti orgánů a osob, na který se vztahuje působnost ochránce práv dětí.

Písmeno c) dále dává ochránci práv dětí možnost podat návrh Ústavnímu soudu na zrušení zákona, jiného právního předpisu nebo jejich části, pokud na základě své činnosti dospěje k názoru, že tyto předpisy jsou v rozporu s ústavním pořádkem či zákonem z hlediska ochrany práv dítěte. Tato úprava je nezbytná k efektivnímu prosazování práv dítěte a nápravě dlouhodobých nedostatků v této oblasti. Podrobnosti stanoví zákon o Ústavním soudu.

Podle písmene d) může ochránce práv dětí podat žalobu proti rozhodnutí správního orgánu nebo návrh na zrušení opatření obecné povahy nebo jeho části v soudním řízení správním. Toto oprávnění ochránce má přispívat k efektivnější ochraně práv dětí ve správním řízení či jiných správních věcech.

Podle písmene e) pak ochránce práv dětí vstupuje do soudních řízení týkajících se péče o nezletilé děti. Zde bude ochránce jednak moci zahájit řízení a jednak do něj vstoupit např. v roli opatrovníka dítěte či zde zastupovat veřejný zájem podobně jako nejvyšší státní zástupce. (srov. § 12 zákona a komentář k němu níže).

Druhý odstavec dále podává výčet pravomocí ochránce práv dětí za účelem prosazování práv dětí. Zejména se jedná o osvětu a šíření povědomí o právech dítěte v celé společnosti a zvyšování účasti dětí na rozhodování o záležitostech, které se jich týkají, a zlepšování jeho kvality. Činí tak například prostřednictvím osvěty, vydáváním vzdělávacích materiálů a organizací vzdělávacích akcí a obecným upozorňováním o nutnosti participace dětí při všech

⁴⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 78/2006 Sb. m. s., o sjednání Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

⁵⁰ Srov. antidiskriminační zákon transponující směrnice EU v oblasti rovného zacházení.

⁵¹ Srov. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. 12. 2008, o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí.

⁵² Srov. Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením, resp. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 10/2010 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

⁵³ Srov. Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, resp. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 95/1974 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace.

rozhodnutích, které se týkají dětí včetně návrhů právní úpravy, strategických dokumentů apod. Přispívá k tomu i povinnost ochránce s dětmi spolupracovat přímo anebo prostřednictvím organizací působících v oblasti práv dětí (srov. § 20 předkládaného zákona).

Třetí odstavce ustanovení se věnuje mezinárodní spolupráci ochránce práv dětí. Smyslem mezinárodní spolupráce má být výměna dobré praxe a zajištění, že činnost ochránce práv dětí bude vždy probíhat v souladu s aktuálními mezinárodními trendy v oblasti lidských práv. Z hlavních platforem je nutno vyzdvihnout zejména Evropskou síť dětských ombudsmanů (ENOC), ve které dosud Česká republika nemá zástupce. Nejen v jejím rámci pak bude navazovat partnerství s ostatními dětskými ombudsmany či obdobnými organizacemi v zahraničí. Zároveň se předpokládá spolupráce s OSN a jeho odbornými organizacemi, Radou Evropy, Evropskou unií, OBSE a dalšími organizacemi a účast na jejich relevantních zasedáních a vzdělávacích akcích. Zejména se počítá s aktivním zapojením ochránce práv dětí při projednávání pravidelných zpráv České republiky před Výborem OSN pro práva dítěte a dalšími příslušnými smluvními orgány OSN, projednání stížností na Českou republiku před Evropským soudem pro lidská práva a Evropským výborem pro sociální práva, při šetření Evropského výboru pro prevenci mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání (CPT) apod.

Nezbytnou součástí povinností ochránce práv dětí je soustavné seznamování veřejnosti se svou činností a s poznatky, které z jeho činnosti vyplynuly. Tato povinnost bude realizována např. podáváním každoroční souhrnné zprávy o činnosti Poslanecké sněmovně (dále viz § 16 zákona a komentář k němu níže) a pořádáním různých osvětových akcí a aktivit, které budou přispívat k osvětě veřejnosti a k šíření povědomí o právech dítěte.

K § 5

Základní zásady činnosti ochránce práv dětí vychází z Úmluvy o právech dětí a jejich obecných principů, zejména konceptu nejlepšího zájmu dítěte a dětské participace. Smyslem instituce je vyrovnat zranitelnost dětí, avšak při zachování jejich autonomie s přihlédnutím k jejich postupnému vývoji a dospívání. Průběžná spolupráce a komunikace s dětmi proto musí tvořit jádro činnosti ochránce práv dětí tak, aby názor dětí ochránce pouze neodhadoval a neprosazoval něco, o co ve skutečnosti dítě nestojí, či si přeje něco jiného. Takto ochránce práv dětí komunikuje s dětmi při veškeré své činnosti. Za účelem účinné vzájemné spolupráce pak musí ochránce práv dětí a všichni zaměstnanci jeho kanceláře komunikovat způsobem vstřícným a srozumitelným k dětem a v tomto také být průběžně školeni.

Spolupráce ochránce práv dětí s dětmi je blíže rozvinuta v § 20 navrhovaného zákona, dle kterého mimo jiné i zřizuje různorodý poradní orgán, se kterým průběžně konzultuje svou činnost a výstupy (srov. dále i § 11 odst. 3 a § 13 odst. 2 předkládaného zákona).

K § 6

Ustanovení upravuje oprávnění ochránce práv dětí při šetření a vychází z obdobné úpravy oprávnění veřejného ochránce práv. Ochránce práv dětí proto má za účelem výkonu efektivních šetření k dispozici potřebná oprávnění vůči orgánům a osobám v jeho působnosti a ty mu jsou povinny poskytovat součinnost. Ochránce tak bude oprávněn vstupovat do všech jejich prostor i bez předchozího upozornění a nahlížet do spisů, klást otázky jednotlivým zaměstnancům a dalším přítomným osobám, rozmlouvat s osobami pobývajících v zařízeních a to bez přítomnosti jiných osob. Správní orgány jsou oproti tomu povinny na žádost ochránce práv dětí a ve lhůtě jím stanovené zejména poskytnout informace a vysvětlení, předložit spisy a jiné

písemnosti, sdělit písemně stanovisko ke skutkovým a právním otázkám, provést navržené důkazy či úkony dozoru, k nimž jsou podle zákona oprávněny a které ochránce navrhne. Jiné subjekty, tj. např. obce v samostatné působnosti a soukromé osoby jsou pak povinny ochránci poskytnout jeho činnosti součinnost, kterou si vyžádá, v míře přiměřené svým poměrům, a to na své náklady. Takto je ostatně rozlišována působnost i u veřejného ochránce práv vůči různým typům subjektů.

K § 7

Dle prvního odstavce se na ochránce práv dětí může obrátit každý, kdo má podezření, že práva dítěte jsou či byla porušována či ohrožena. Toto ustanovení vychází ze zranitelnosti dítěte a předpokladu, že alespoň do určitého věku se dítě na ochránce práv dětí samo neobráť. V zájmu účinné ochrany práv dětí je proto třeba stanovit i co nejširší okruh osob, které mohou ochránci práv dětí podat podnět. Ze zahraničních zkušeností i dosavadní zkušenosti veřejného ochránce práv vyplývá, že nejčastěji se budou na ochránce práv dětí obracet kromě dětí jejich rodiče či blízcí příbuzní, případně lékaři, školní personál či lektori volnočasových aktivit, tedy osoby, se kterými děti tráví nejvíce času. Na ochránce práv dětí se však samozřejmě může obrátit samo dítě. Jedná se i o preferovanou variantu, kdy v souladu se zásadou participace bude dítě spolurozhodovat o celém postupu. K tomuto je nicméně nezbytné vytvořit v praxi neformální proces přijímání žádostí a veškeré další komunikace úřadu a jeho fungování tak, aby děti instituci a její roli znaly a věděly, jak se na ni v případě potřeby obrátit.

V zájmu zachování role dotčeného dítěte, resp. jeho zákonných zástupců jako „pánů sporu“, je v druhém odstavci stanovena povinnost ochránce práv dětí informovat dítě, resp. zákonného zástupce, podá-li podnět místo nich podnět jiná osoba, a zohlednit jejich názor a postoje. Ochránce práv dětí by měl dotčeným osobám napomáhat v řešení situace.

Třetí odstavec stanoví maximální lhůtu, ve které lze podat k ochránci práv dětí podnět. Roční lhůta od skutečnosti, které se podnět týká, je i dle zahraniční inspirace považována za přiměřenou vzhledem k dostupnosti důkazů a potřeby osob situace z minulosti řešit. Týká-li se podnět dlouhodobé záležitosti, lze podnět podat do roka od ukončení takového jednání. Z logických důvodů nic na působnosti ochránce práv dětí nemění, pokud dítě dosáhne zletilosti v průběhu lhůty k podání podnětu či během jeho řešení.

Čtvrtý odstavec se vypořádává se situací, kdy je k ochránci práv dětí podán podnět, který spadá do kompetence veřejného ochránce práv. Podnět mu bude postoupen a stěžovatel o této skutečnosti vyrozuměn. V těchto případech je totiž za účelem poskytnutí efektivní ochrany dítěte vhodné postupovat v zájmu co nejrychlejšího předání podnětu věcně příslušné instituci. V českém právním řádu se jedná o postup v souladu s § 12 správního řádu, který upravuje právě postoupení pro nepřislusnost. Toto ustanovení předpokládá, že podání bude bezodkladně postoupeno příslušnému správnímu orgánu a současně bude informován ten, kdo podání učinil. V rámci spolupráce mezi státními orgány jsou jejich pracovníci vázáni mlčenlivostí o zjištěných skutečnostech.

Odstavec pátý poskytuje běžné záruky vyřizování podnětů ombudsmanskou institucí podle § 10 odst. 1 a § 11 zákona o Veřejném ochránci práv. U ochránce práv dětí by vzhledem k adresátům a jejich citlivosti na rychlost řízení měl být důraz na rychlost a neformálnost ještě vyšší. Podnět lze tedy učinit písemně i ústně do protokolu a měl by obsahovat nezbytné základní informace.

Šestý odstavec pak vychází z § 12 zákona o Veřejném ochránci práv. Z praxe veřejného ochránce práv i obdobných zahraničních institucí vyplývá, že ochránce nezřídka obdrží podněty, které nespadají do jeho působnosti, a musí je tedy odložit. I o tomto závěru je však

povinen informovat podavatele a informovat ho o správném postupu, a to opět srozumitelným způsobem. Pokud podnět obsahuje skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu, předá je ochránce práv dětí orgánu činnému v trestním řízení.

K § 8

Ustanovení upravuje oprávnění ochránce práv dětí při provádění systematických návštěv jako národní preventivní mechanismus podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání (č. 78/2006 Sb. m. s.) a sledování vyhoštění podle práva EU. Konkrétně má jít o zařízení, v nichž děti vykonávají vazbu, trestní opatření odnětí svobody, ochrannou nebo ústavní výchovu, ochranné léčení anebo zabezpečovací detenci, policejní cely, zařízení pro zajištění cizinců a azylová zařízení a další místa, kde se nacházejí nebo mohou nacházet děti omezené na svobodě veřejnou mocí, a také místa, kde se nacházejí nebo mohou nacházet děti omezené na svobodě v důsledku závislosti na poskytované péči jako zařízení sociálních služeb a jiná zařízení poskytující obdobnou péči, zdravotnická a školská zařízení a zařízení sociálně-právní ochrany dětí. Ochránce práv dětí také sleduje zajištění a výkon správního vyhoštění nezletilého cizince a předání nebo průvoz zajištěných nezletilých cizinců a trestního opatření vyhoštění nezletilých cizinců, kteří byli vzati do vyhošťovací vazby nebo kteří vykonávají trestní opatření odnětí svobody. Při výkonu těchto pravomocí bude ochránce práv dětí postupovat obdobně jako veřejný ochránce práv podle § 21a zákona o Veřejném ochránci práv.

K § 9

Ustanovení upravuje oprávnění ochránce práv dětí v oblasti rovného zacházení a diskriminace na základě práva EU. Podobně jako veřejný ochránce práv bude i ochránce práv dětí přispívat k prosazování práva na rovné zacházení s dětmi bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Konkrétně bude šetřit podněty týkající se diskriminace dětí, poskytovat metodickou pomoc při podávání návrhů na zahájení řízení ve věcech diskriminace a také provádět výzkumy, formulovat stanoviska a doporučení a spolupracovat s dalšími subjekty věnujícími se diskriminaci dětí v jiných státech.

K § 10

Ač ochránce práv dětí nedisponuje autoritativními rozhodovacími pravomocemi, svou roli plní neformálními způsoby – vydáváním zpráv s doporučeními k nápravě, upozorňováním na systematické problémy apod. I v tomto bude nová instituce velmi podobná veřejnému ochránci práv. Základním výstupem ochránce práv dětí je stejně jako u veřejného ochránce práv zpráva ze šetření shrnující výsledky jeho šetření.

Dle druhého odstavce se počítá i s možností, že ochránce práv dětí nezjistí pochybení. I o tomto závěru však musí informovat jak stěžovatele, tak orgán či osobu, kterých se podnět týkal. Jinak popíše zjištěná pochybení a doporučí některá opatření k nápravě. Ochránce může navrhnout zahájení řízení o přezkoumání rozhodnutí, úkonu nebo postupu úřadu, lze-li je zahájit z úřední moci, odstranění nečinnosti, zahájení disciplinárního nebo obdobného řízení či stíhání pro trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt, poskytnutí náhrady škody nebo uplatnění nároku na náhradu škody, změnu interního postupu či pravidel činnosti orgánu či osoby, poskytnutí plnění, na které má dítě nárok, nebo přijetí jiných opatření k ochraně či prosazení práv dětí.

Nesjedná-li orgán či osoba, jichž se podnět týkal, nápravu ani po výzvě ochránce, formuluje ochránce práv dětí závěrečné stanovisko. To následně zasílá všem dotčeným – šetřenému orgánu či osobě, případně jejímu zakladateli či zřizovateli, dítěti, jehož se podnět týkal, jeho zákonným zástupcům a stěžovateli, pokud podal podnět k šetření a nadřízenému orgánu. Pokud jeho zjištění naznačují spáchání přestupku či trestného činu, zašle své závěrečné stanovisko příslušnému kontrolnímu orgánu či orgánu činnému v trestním řízení.

Mezi nejsilnější oprávnění ochránce práv dítěte pak patří možnost zveřejnění závěrečného stanoviska, resp. i jeho povinnost informovat o neúspěšných šetřeních Poslaneckou sněmovnu dle § 16 odst. 2 písm. b) předkládaného zákona. Při tom však bude muset vždy postupovat tak, aby nezasáhl či jinak neohrozil soukromí dítěte.

K § 11

Ustanovení je odrazem základního smyslu instituce ochránce práv dětí. Ochránce práv dítěte sleduje naplňování Úmluvy o právech dítěte a dalších souvisejících mezinárodních závazků. K účinnému výkonu této činnosti pak disponuje potřebnými oprávněními včetně zadávání výzkumů a povinností dotčených orgánů a osob mu poskytovat součinnost. Důležitým oprávněním je rovněž možnost analyzovat a hodnotit činnost i orgánů mimo působnost ochránce. To se týká například soudů, kdy ochránce nemůže zasahovat do rozhodování soudů, avšak je oprávněn soudní praxi nezávisle hodnotit. Opět je v konkrétním případě zmíněna povinnost o výsledcích sledování naplňování práv dítěte průběžně informovat formou souhrnných či tematických zpráv. Pro zachování zásady participace a zajištění, že bude prosazováno to, co je opravdu pro děti jako adresáty žádoucím, je však ochránce práv dětí rovněž povinen tyto zprávy konzultovat se svým poradním orgánem (srov. § 20 předkládaného zákona).

K § 12

Ochránce práv dítěte by měl moci vstupovat do soudních řízení před obecnými soudy a Ústavním soudem. Důvodem je specifická zranitelnost dítěte a nutnost rychle a efektivně zasáhnout za účelem řešení problémů včetně rozporů s ústavním pořádkem a naplnění jeho práv. Ústavnímu soudu tak může podat návrh na zrušení zákona, jiného právního předpisu nebo jejich části, aby docílil jejich posouzení z hlediska ústavnosti a případného zrušení. V soudním řízení správním bude moci podat žalobu ve veřejném zájmu proti správnímu rozhodnutí či navrhnout zrušení opatření obecné povahy nebo jeho části. V civilním soudním řízení pak může buď podat návrh na zahájení řízení namísto dítěte, vstoupit do něj jako účastník či může být jmenován opatrovníkem dítěte podobně jako orgán sociálně-právní ochrany dětí. Vzhledem k množství soudních sporů týkajících se dětí v České republice je předpokládáno aktivní zapojení ochránce práv dětí pouze v minimu těch nejzávažnějších případů porušování práv dítěte.

K § 13

Veškerá činnost ochránce práv dětí spěje k vydávání doporučení k nápravě systémových nedostatků v oblasti práv dětí a jejich prosazování na nejvyšší úrovni řízení. Zejména se proto jedná o iniciaci vydání, změny či zrušení zákonného či jiného právního předpisu či jiných zavedených praktik v činnosti orgánů a osob v působnosti ochránce práv dětí. I zde je vzhledem k důležitosti systematických doporučení stanovena povinnost konzultace s poradním orgánem, aby bylo prosazováno to, co si děti jako adresáti přejí (srov. § 20 předkládaného zákona).

K § 14

Za účelem zvyšování povědomí dětí, rodičů, odborníků pracujících s dětmi a široké veřejnosti ochránce práv dětí pořádá vzdělávací a osvětové akce a programy. Konkrétně tak činí například organizací konferencí, kulatých stolů a besed, vydáváním informačních materiálů a metodických příruček a nabízením dlouhodobých programů školám, nevládním organizacím, státním orgánům včetně soudů a dalším skupinám dětí a odborníků pracujících s dětmi, a to jak o dětských právech obecně, tak i o jednotlivých tematických oblastech jako např. o dětech se zdravotním postižením, dětech-cizincích, dětech ohrožených sociálním vyloučením nebo chudobou či o participaci dětí.

K § 15

Vzhledem k podobnosti činnosti obou institucí je nezbytné a užitečné, aby spolu veřejný ochránce práv a ochránce práv dětí spolupracovali, byť bude mít každý z nich vlastní vymezenou zákonnou kompetenci. Bude se tak nejčastěji dít při vydávání tematických zpráv a doporučení, sdílení dobré praxe při vyřizování stížností či monitoringu plnění mezinárodních závazků v oblasti lidských práv. K výměně informací pak bude docházet zejména formou pravidelných setkání mezi oběma ochránci a příslušnými zaměstnanci obou kanceláří, případně i kulatých stolů a dalších akcí.

K § 16

Ustanovení upravuje způsob, jakým ochránce práv dětí informuje o své činnosti, a je obdobný úpravě způsobu informování o činnosti veřejného ochránce práv. Směrem k Poslanecké sněmovně ochránce práv dětí plní svou povinnost formou každoročních souhrnných zpráv o své činnosti, kterou v zájmu šíření povědomí o své činnosti a situaci dětských práv v České republice také zasílá i ostatním nejvyšším státním orgánům. Zpráva bude obsahovat informace o činnosti ochránce práv dětí, zprávu o jednotlivých věcech, v nichž nebylo dosaženo dostatečných opatření k nápravě a doporučení ke změně právních předpisů. K efektivnímu prosazování práv dětí, svých doporučení a obhajobě svých zpráv pak je ochránce práv dětí oprávněn zúčastnit se i neveřejné schůze Poslanecké sněmovny anebo jejího orgánu týkající se věcí v jeho působnosti. Slovo mu bude uděleno, kdykoli o to požádá. Vzhledem ke smyslu instituce je ochránce práv dětí povinen informovat veřejnost o své činnosti vhodným způsobem, tedy způsobem srozumitelným a dostupným mimo jiné i všem dětem.

K § 17

Ustanovení upravuje podmínky volby ochránce práv dětí a vychází z obdobné úpravy podmínek volby veřejného ochránce práv. Vzhledem k výkonu činnosti týkající se dětí je však minimální věk kandidáta na pozici ochránce práv snížena na 30 let. Ustanovení odstavců 2 a 3 pak následně stanovují další podmínky zajišťující odpovídající odbornost a morální záruky kandidáta. Jedná se o podmínku působení v oblasti ochrany práv dětí nejméně po dobu pěti let a doporučení kandidáta alespoň pěti zavedenými organizacemi sdružujícími děti a mládež anebo organizacemi prosazujícími práva dítěte.

K § 18

Ustanovení upravuje podmínky výkonu funkce ochránce práv dětí a vychází z obdobné úpravy podmínek výkonu funkce veřejného ochránce práv. V prvním odstavci je stanovena inkompatibilita obvyklá u význačných veřejných činitelů.

K § 19

Ustanovení upravuje zajištění a chod kanceláře ochránce práv dětí. Vychází z obdobné úpravy zajištění a chodu veřejného ochránce práv. Ochránce práv dětí tak zřizuje svou kancelář dle statutu, který za tímto účelem vydá. K zajištění nezávislosti ochránce práv dětí je nutné financování z vlastní kapitoly státního rozpočtu, které je stanoveno v odstavci 3.

K § 20

Jak bylo zmíněno v obecné části, ochránce práv dětí má být jedním z komunikačních kanálů mezi dětmi a odbornou i laickou veřejností. Zřizuje proto poradní orgán, který tvoří zástupci všech skupin dětí žijících v České republice, a to včetně těch nejzranitelnějších, jejichž hlas bývá často nevyslyšen.

K § 21

V souladu se zásadou právní jistoty pro stěžovatele je stanovena kontinuita činnosti veřejného ochránce práv u otázek, kterým se věnoval před nabytím účinnosti předkládaného návrhu zákona, přestože by po tomto datu spadaly do působnosti ochránce práv dětí. Přechodné ustanovení stanoví, že podněty, šetření a další aktivity spadající do působnosti ochránce práv dětí, které v okamžiku nabytí účinnosti zákona vykonává veřejný ochránce práv, ten rovněž dokončí podle svých kompetencí.

K § 22 – změna občanského soudního řádu

K § 35b

Vzhledem k povaze a roli ochránce práv dětí a jeho oprávnění podat návrh na zahájení řízení týkajícího se dětí nebo do takového občanského soudního řízení vstoupit (srov. § 4 odst. 1 písm. d) a § 12 předkládaného návrhu zákona o ochránci práv dětí) je toto promítnuto i v občanském soudním řádu a ochránci práv dětí disponuje obdobnými oprávněními jako státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.

K § 23, 24, 25, 27, 28, 29, 37, 41 a 42 – změna zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, zákona o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, zákona o státní sociální podpoře, zákona o důchodovém pojištění, zákona o veřejném zdravotním pojištění, zákona o zaměstnanosti a zákoníku práce

Změna uvedených zákonů má jednak prolomením zákonné mlčenlivosti zajistit přístup ochránce práv dětí k informacím, které uvedené orgány sociálního zabezpečení, zdravotní pojišťovny, orgány státní sociální podpory a další získávají při své zákonné činnosti a které bude potřebovat pro svá šetření či jinou činnost, jednak vymezit povinnost ochránce práv dětí platit pojistné do příslušného pojistného systému a jednak příslušnost Kanceláře ochránce práv dětí k provádění úkonů v rámci daného pojištění pro samotného ochránce práv dětí stejně jako

pro své zaměstnance, aby tak byla zajištěna jeho účast v uvedených pojistných systémech. Novelizace zákoníku práce má poté zařazuje zaměstnance Kanceláře ochránce práv dětí mezi ostatní veřejné zaměstnance s jejich specifickými povinnostmi a umožňuje jejího vedoucího odměňovat stejně jako vedoucí ostatních centrálních institucí.

K § 26 – změna zákona o Ústavním soudu

K § 64 odst. 1 písm. f) a odst. 2 písm. f)

V návaznosti na oprávnění ochránce práv dětí dle § 4 odst. 1 písm. c) předkládaného návrhu zákona o ochránci práv dětí podat na zrušení zákona, jiného právního předpisu nebo jejich části je do výčtu oprávněných subjektů ochránce práv dětí doplněn.

K § 30 – změna zákona o pobytu cizinců

Novela zákona o pobytu cizinců má ochránci práv dětí umožnit získávat informace o správních vyhoštěních nezletilých cizinců a předání nebo průvoz zajištěných nezletilých cizinců a trestního opatření vyhoštění nezletilých cizinců, kteří byli vzati do vyhošťovací vazby nebo kteří vykonávají trestní opatření odnětí svobody stejně jako veřejnému ochránci práv v případě dospělých cizinců.

K § 31 – změna zákona o Veřejném ochránci práv

K § 1 odst. 9

Jelikož je ochránce práv dětí koncipován jako nezávislá instituce, nemůže se na něj vztahovat působnost Veřejného ochránce práv (srov. vice versa ustanovení § 3 odst. 2 předkládaného návrhu zákona o ochránci práv dětí). Obě instituce tak fungují naprosto nezávislé a jako rovnocenní partneři spolu spolupracují. Žádná však není oprávněna kontrolovat či řídit činnost té druhé. Zároveň jsou z působnosti Veřejného ochránce práv v souladu se zásadou právní jistoty stěžovatelů vyjmuty záležitosti spadající do působnosti ochránce práv dětí dle předkládaného návrhu zákona o ochránci práv dětí.

K § 3 odst. 1

Vzhledem k tomu, že ochránce práv dětí bude jedním z význačných veřejných činitelů, a v zájmu nezávislosti obou institucí je stanovena inkompatibilita i s výkonem funkce Veřejného ochránce práv (srov. vice versa § 18 odst. 1 předkládaného návrhu zákona o ochránci práv dětí).

K § 13

S ohledem na podobnost institucí a v zájmu rychlosti a efektivnosti řízení je veřejnému ochránci práv stanovena povinnost podnět postoupit ochránci práv dětí v případě, že spadá do jeho působnosti a uvědomit o této skutečnosti stěžovatele (srov. vice versa § 7 odst. 4 předkládaného návrhu zákona o ochránci práv dětí).

K § 32 – změna zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Vzhledem ke skutečnosti, že veškerá činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí bude od účinnosti předkládaného návrhu zákona o ochránci práv dětí spadat do jeho působnosti, je stanovena povinnost poskytovat při šetření informace jemu, a nikoliv Veřejnému ochránci práv (srov. § 3 odst. 3 předkládaného návrhu zákona o ochránci práv dětí).

K § 33 a 34 – změna zákona o rozpočtových pravidlech a zákona o majetku České republiky

Za účelem zajištění nezávislosti ochránce práv dětí je nezbytné, aby byla jeho činnost a činnost jeho kanceláře financovány ze samostatné kapitoly státního rozpočtu (srov. § 19 odst. 3 předkládaného návrhu zákona o ochránci práv dětí). Jedná se tedy o legislativně-technické úpravy, které rovněž reagují na odvození legitimacy ochránce práv dětí od Poslanecké sněmovny, která bude stejně jako u veřejného ochránce práv hrát klíčovou roli při určování jeho rozpočtu na rozdíl od vlády.

K § 35, 39, 44, 45, 46 a 47 - změna zákona o ochraně veřejného zdraví, zákona o sociálních službách, zákona o pojišťovnictví, daňového řádu a zákona o zdravotních službách

Novela má umožnit ochránci práv dětí prolomením povinné mlčenlivosti přístup k informacím z činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví, k informacím o využívání omezovacích prostředků v sociálních službách v evidenci poskytovatele sociálních služeb, k informacím o pojistných věcech, informacím z daňových řízení, informacím o poskytování zdravotních služeb včetně přístupu do zdravotnických zařízení a zdravotnické dokumentace.

K § 36 – změna soudního řádu správního

Novela má umožnit ochránci práv dětí podávat žalobu ve veřejném zájmu proti správním rozhodnutím zasahujícím do práv dítěte, pokud k jejímu podání prokáže závažný veřejný zájem stejně jako nyní veřejný ochránce práv. Ochránce práv dětí má být rovněž oprávněn podat návrh na zrušení opatření obecné povahy či jeho části. Těmito opatřeními může totiž být rovněž negativně zasahováno do práv dítěte. Jde např. o vymezení školských obvodů podle školského zákona či vymezování bezdoplatkových zón podle zákona o pomoci v hmotné nouzi. I zde však ochránce práv dětí bude muset prokázat závažný veřejný zájem.

K § 38 - změna zákona o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti

Novela má za cíl zpřístupnit ochránci práv dětí utajované informace ve stejné míře jako současnému veřejnému ochránci práv, tj. ke všem stupňům utajení bez platného osvědčení a poučení. Stejně jako v případě veřejného ochránce práv a jeho zástupce jej bude mlčenlivosti zprošťovat prezident republiky.

K § 40 – změna zákona o střetu zájmů

Novela aplikuje pravidla střetu zájmů týkající se veřejného ochránce práv i na ochránce práv dětí. Ochránce práv dětí bude tedy rovněž veřejným funkcionářem. Zaměstnání v Kanceláři ochránce práv dětí je rovněž nekompatibilní s funkcí poslance či senátora. Kancelář bude rovněž zapisovat do registru oznámení povinné údaje za samotného ochránce a příslušné vedoucí pracovníky jeho kanceláře.

K § 43 a 47 – změna zákona o výkonu zabezpečovací detence a zákona o specifických zdravotních službách

Novela má umožnit ochránci práv dětí stejně jako veřejnému ochránci práv nerušenou komunikaci s nezletilými chovanci a osobami v ochranném léčení prostřednictvím korespondence, telefon či návštěv a osobního kontaktu.

K § 48 – změna zákona o zvláštních řízeních soudních

K § 8a

Úprava odráží oprávnění ochránce práv dětí podat návrh na zahájení řízení týkajícího se dětí nebo do takového občanského soudního řízení vstoupit (srov. § 4 odst. 1 písm. d) a § 12 předkládaného návrhu zákona o ochránci práv dětí). Výčet vychází z obdobného oprávnění státního zastupitelství, avšak umožňuje účast ochránce práv dětí ve všech potenciálně relevantních typech soudních řízeních vzhledem k jeho činnosti.

K § 434 odst. 1 a 2, § 455 odst. 1 a 2, § 469 odst. 1 a 2, § 482 odst. 1

Vzhledem k povaze a roli ochránce práv dětí je ochránci práv dětí udělena možnost být jmenován opatrovníkem dítěte, a to se stejnou prioritou, s jakou je jmenován orgán sociálně-právní ochrany dětí. S ohledem na potenciální střet zájmů je však rovněž vyloučena možnost ochránce práv dětí být zároveň navrhovatelem a zároveň opatrovníkem dítěte.

K § 49 – změna zákona o státní službě

Stejně jako veřejného ochránce práv a jeho zástupce nebude ani ochránce práv dětí možno přijmout do služebního poměru.

K § 50 – účinnost

Navrhuje se nabytí účinnosti předkládaného zákona 1. července 2021, aby byla umožněna dostatečná lhůta k přípravě vzniku a fungování nové instituce.

Praha, 15. 6. 2020

Předkladatelé:

- Andrej Babiš v. r.
- Helena Válková v. r.
- Alena Gajdůšková v. r.
- Stanislav Grospič v. r.
- Marek Výborný v. r.
- Helena Langšádlová v. r.
- Tereza Hyťhová v.r.
- Eva Matyášová v. r.
- Aleš Juchelka v. r.
- Eva Fialová v. r.
- Andrea Brzobohatá v. r.
- Jana Pastuchová v. r.